



12998. II. C. e. 1. B.

✓

S a d j e - R e j a

a l i

N a v u k

---

Kako se more prav lahko, ino v  
kratkem zhasu nikar ko veliko  
dobreh, ino sdraveh drevés  
podrediti, temózh tudi  
narshlahtnejshi sadje  
sadobíti.

---



Is Niemshkega  
v' Slovenji jesik preneshen,  
ino pomnoshen.

---

V' Zelovzu 1817.

Per joanesu Leonu, miestnemu Natiskavzu.

10 = 31473665

1W = 03005215

## B E S I E D A

na kmete, ino na vsakega, ki le sa štiri  
pedí semle ima.

### *Lubi moji ljudi!*

Kdó je med vami, ktiri bi ne videv, ne  
ozhutiv, da njegove hišne potrebe od dnu  
do dnu rastejo? — Davki so povišani, po-  
fli so drajšhi; kovazhi, kolarji vse sorte de-  
lavzi svoj saflushik vsdigujejo; oblazhilo,  
pijazha, vse, kar potrebujete, na višh liese;  
kamer so vašhi ozhovi s' eno petizo prišhli,  
vi s'he s'rajnišham ne sajdete; s' eno besie-  
do! vse kar sa se, ali sa svojo hišhvanje  
potrebujete, je dva-ali trikrat drajšhi, ka-  
ker je nekdej bilo.

Riesn je, tudi shito, shivína, platno,  
vovna, lief — vse, kar le ví, lubi moji, per-  
dielate, perredite, štórite ino prodate, je en  
tolkaj, kak' vse druge rézhi v' svojmú kupu  
na višh sléslo; pa vie se vender, da per všem  
tem tisti kmet, ktiri sdaj na svoje njive, na  
svojo shivino, na vse svoje hišhvanje nikar  
vezh fkerbi ne oberne, kaker nekdej, ktiri  
vsaki kóf svoje semle drobno ne pregleda  
ino ne posviešti se ga spraviti na bolšhi ze-  
no, da bi mu fkerbno obdielana semla vezh  
snešla; da tisti kmet — pravim — per vsej  
dragoti svojega perdelka ino svoje perreje,  
vender povšod le sadi ostaja, ino vboshtvo  
terpi.

Najte vas vprašam, lubi moji! al ste savolo svojega hišhovanja dro vsi hvale vriedni? Mienim, da nikar! Tolko riédkeh, trave-povneh shit na liepeh poleh, tolko s' meham obrašheneh travnikov, tolko prasneh hišhneh vertov, ktiri se povsod snajdejo, nam dajo na snanje, da ktiri rajnišh-namest' v' vasheh mofhnah, do se dobe she nerodoviten v'semli leshi.

Tukej vam nozhem praviti, kako imate svoje njive ino travnike obdelovati, da bi shito ino trava na njih rajshi ino veselejshi rašla. Le eno vam bom praviv, in od nje k'vam govori, namrezh: kako morete prav lahko, v' kratkem ino tako rezhi saštojn ktiri rajnišh perdobiti. To opravilo, ko vas ga bom vuzhiv, se lahko bres samude vsega drugjega déla opravi, tudi bres shkode drugjeh dobizhkov; she semle ino sferbi ne potrebuje toliko, ino vender je she po veliko krajeh le malo shtimana — jas mienim, Sadje-reja.

Zhel bi tebe, lubi moj perjatel! kdó rekuv; višh, tule imash en kos semle, od ktirega vse leto kumej enega ali dva kofha trave dobish, pojdi, jas ti zho perkasati, kako bošh moguv is tega kofa deset rajnišh skupiti! — ali bi se ti ne ponagliv, to sferivnost svedéti od njega? Al bi ne barav, kej? kako? — kadá? al bi ne vsako besiedo, ki ti jo rezhe, globoko v' ferze si vsev, ino prav dobro ohranuv? — Sa resnizo! —

Pojdi tedaj s' meno v' te bukvice; vuzhiv te bom, kako moreš dosti dobreh sadunof-neh dreves perdobiti ino si srediti, s' njemi svoj prasen vert, svoje travnike, ino ktiri kraj svoje semle obladiti, ino tak' sraven dobizhka, ki ti ga sdaj semla da, she en dober sad sa svojo jied, ali sa pijazho, ali pa kako robo sadobiti, is ktire si moreš she liep denar sa druge potrebe fkupiti.

Ne sgovarjaj se, rekozh: „moja semla sa sadunofne drevése ne vela nizh; per mene sadja ne raste.“ Al si shie fkufiv? Pazh pravish, tak' je! — Jas te pa vprasham: ktiro sadje ino kak' si ga fkufiv saditi? Povej mi, al vsako serno, ki ga vsejesh, tudi raste, ino sadu pernese? Nie li tréba, da si mojster na fjanje, da semlo prej sa fietvo obdielash, da v' pravemu zhasu sejesh, ino shito, kader raste, oplévash, ino she s' ktirem délam ofkerbish?

Vfaka semla, svunaj velike blate, je sa to, al uno sadje dobra; al ne sa hrufko, pa faj sa jabuko; al ne sa jabuko, pa faj sa zhveshpelne sa zhrieshnje ali sa orehe. Pa nikar vfakej semli nie sadosti, da lesnika v' njo vfadish; ino ga pevzash; temozh v' ktireh krajeh muresh semlo tudi prej perpraviti, ino per drevesnej rashzhi vezh fkerbi do njih imeti, al hozhesh sadja dobíti.

Ne sgovarjaj se delej: „Zhimú fo mi sadunofne drevése? faj njih sadje ne dozham!“ Tako hitro kaker psheniza ino oves

slasti ne rastejo; pa refuiza je, da en dobro ofkerblen pevzar nikar fhe le v' 15 ali 20 liétah, temózh shie v' kratkem zhafu svoj sad perkashe, od léta do léta vezh dobizhka da, ino do stó ino vezh liet rodoviten oftane.

Postavimo pa, da te smert prej prena-gli, kaker si sadu po svojej fkerbi moguv dobíti: al nimafh otruok, ktirem bo danf al jutre dobizhek po hvali? al ne viesh, da, zhel svoje pohifhtvo ino vel svoj dóm komu na prodaj postavifh, tebe kupez sa sadja deli prezej bolfhi kupzhijo ftori? Kader bi nafhi „Starejfh tako nemarni, kaker mi bili rekli: „fadnih drevéf nozhmo fadíti, kir njih sadju ne dozhakamo“ tedaj bi mi fhe danf bres sadja bili. Kar nam difhí, murmo tudi dru-gem dovofhiti! Kader nobeden ne feje, tu-di nobeden ne shenje! —

„Spravite se tedaj, lubi moji, Slovenzi na to opravilo, ko vam ga bom v' teh bukvizah raskladav; pojte v' svoje verte ino travnike obfadit jih s' sadunofnemi drevéfi; pa ravnajte tako, kaker se vam bo povédelo! —

V' teh bukvizah bote nafhli, kak' se vse to sgodi. Prav svefti jih preberite, pa ohra-nite ino bogajte tudi, kar bote brali. Ino zhel v' kakeh lietah se vashe hifhe med lepo zve-tezhemi drevéfi fkrijejo; ino v' jeseni veje od sadja potvarjene jemejo pokati; tedaj spom-nite hvaleshni na moshe, ktiri nam take buk-vize pishejo, ino tak spomin je vfa plazha, kar je sa svoje delo sheló.



## P e r p r a v l e n j e .

k' navuku na ,Sadje - rejo:

Prej da se vuzhimo, kako se sadne drevéfe sredó ino v' dobizhek spravijo, je potrebno vedéti s'he drevesno naturo ino podobó, ino v' kaj se drévo rasdeli, ino od tega se bomo sedaj pogovarjali, ino flifhali is kaj, ino fkos kaj vlako drévo postane, kako raste, ino shivi. — Shiví, flifhim jas prafhat, kaj al drévo shiví? — Toeda, perjatel! nikar ko zhlovek, shivina ino sverina, temózh tudi vsaka goba, vsaka ohlanza ino vsako seljize, od narmenfhi trave, noter do velikega oréha ino doba ima svoje shivlenje.

Poglej enkrat jabuzhno serno, ali zhre-fhnjovo kofhzhizo! v'tém majhnem krajzu seme ali zima velikega drevéfa spiije. Posadi serno, ali kofhzhizo v' dobro semlo; tam se rasmózhi, raspihné, ino po enem zhasu nikar ko s'eno majhno koreninizo vdere pod se, ampak tudi nad semlo dvoje perje, ali dva lista pomoli. Sdaj se po malem koreniniza v'semli rasfhirja, te dvie pereti poganjata v'debló, da se na vish vsdiguje; is debla se verh rasprostiera, ino v' ktireh lieteh vidimo drévo stati, ktiremu se zhlovek zhudi.

Obras takega dorafhenega drevéfa se na tablizi vidi, ktira je sadi tem bukvizam per-vesana. Kader na drévo pogledafh, najdesth na njemu poglavitneh dielov troje, namrezh;

I. Korenino.

II. Deblo ali penj; ino

III. Verh.

Od vsakega teh trojeh najte da sviemo, kar je nam na navuk od sadje-reje potrebno.

## I. O d K o r e n i n e.

Per korenju najdefh

1. „Serzhno kòrenino, ktira ravno na sdol pod drevo v' semlo rije. Kolko globokejshi je semla, v' ktirej drevo stoji, tolko globokejshi se tudi velka ali serzhna korenina v' njo saliese. Nje posebna flushba je, drevo v' semli obdershati, ino pred silo vetrov obvarvati ga. Drevje, ktiro v' plitlej semli raste, ima zelo kratko serzhno korenino; pa ravno tako drevje tudi od vetrov narvezh terpi.

Delej najdefh

2. „Stranfke korenine, ktire se na vse kraje okol velike korenine pod semlo rashirjajo. Vezhi ki je drevo, vezh ima serzhna korenina takih franiz, ino bol so mozhne; sakaj tudi one pomagajo drevo v' semli vterditi.

Is teh franiz rastejo na vse kraje.

3. Tinke, lesene koreninize, ali s'efavke. Te se pešebno po verhu, kir dobro semlo najdejo, raspreshierajo; skos nje korenina ino drevo svojo rejo, ino vezhi del tega, kar k'

svojemu shivlenju ino k' rastju potrebuje, is semle na se poteguje. Bólfhi ino mehkej-  
fhi ki je semla, po ktirej se te sesavke raste-  
gujejo, liepfhi ino hitrejshí raste drevo. Na-  
iproti pa drevo vmerje, ali pa faj slo flabo  
rašte, kir sesavke fkos kamenje liesejo, ali  
kir per mladeh dreveseh tolko trave nad ko-  
renino raste, da sesavkam ves sók is semle  
odkrade.

Is tega se vuzhimo :

Pervizh: da je ferzhna korenina, ino  
med njo sesavke narjimenitnejshí diel na  
drevesu.

Drugizh: Da drevo ne raste prav, ne  
fadu pernese, prej — ali bres tega, da kore-  
nina dobro semlo najde, ino se v' njej obrašte.

Tretjizh: Da muremo per faji ma-  
deh drevé', kolker je mogozhe tak kraj si  
isvoliti, kir je dobra perst, ali pa faj vezhi  
jamo iskopati, ino korenino s' bólfhi perst-  
jo obdati.

Shtertizh: Da murmo korenino pred  
vso fhkodo obvarvati, ino dobro gledati, da —  
kader blisi dreves orjemo, koplemo, ali kako  
drugo délo s' ojtrem orodjam délamo — se  
korenina ne presieka prebode, ali druge ra-  
ne dobí.

Petizh: Da je potrebno per mladeh  
dreveseh travo, ktira nad korenini raste,  
vezhkrat oplievati ali ispipati, da flabej ko-  
renini sók ne jemle.

## II. Od debbla, ali panja.

Debbo ali panj se imenuje tisti kraj drevéla, ktiri se od semle ino korenine, gor do perveh véj ali do verha steguje, ino nad ktirem verh ali krona stoji. Debbo je per ktireh dreveseh krajshi, per drugeh delji, ino v' zhasu se is njega divji odrasliki perkashejo, kaker so na tablizi sasnamenuvani.

Al debbo rasloshimo, najdemo narprej

a. Od svunej eno rjavo ali zhernkasto fkorjo, ktira je ravna ino gladka per mladeh ino sdraveh — terda, ino raspokana per stareh dreveseh, ali per takeh, ktire nesdravo ino flabo rastejo. Ta fkorja je, tako rezhi — oblazhilo drevesno, fkos ktiro se pred nadlego vremena obvarje. Pod to fkorjo se nam perkashe :

b. Eno tkanje, ena mreshiza, ali ena mnoshiza tinkeh nit, podobno enej vezhkrat vkup sravnanej pajenzhini. Te niti so tovshi od svunej per fkorji, ino tinshi od snotrej per léfu. Tukej so shile, fkos ktire voda, ino kar drevo k' svojej rashzhi potrebuje, is semle ino korenine do verha, ino is verha drugizh nasaj v' korenino tezhe; tukej je delavniza, kir se drevesni sók obdeluje, kuha, ino k' drevesnej reji perpravla; s' eno besédo, tukej je drevesno ferze. Snotrej per léfu to tkanje po malem tershi postaja, ino mesdro diela, ktiro — kader se odlupi, sa eno obeso vela. Vfako simo se to mesdro zelo oterdi, lief perhaja, ino kaker en nov krienz v' lief

perraste. Ravno is tega se starost drevesa lahko sposna, kader deblo blisi korenine vprek prerjeshemo. Koliker se takeh krienzov slteje, toliko liet je drevo staro.

Delej proti friedi najdemo

c. Tisti lief, od ktirega smo ravno slifhali, kako povstane, ino vsako leto perraste. On je narterfhi kraj debela, ino drevéfa; ima pa tudi majhne shlebizhe, po ktireh sok rezhe. Per stareh ino boliehasteh dreveseh se ti shlebizhi po malem sadielajo; lief od snotrej, ali v'krajeh ves suh perhaja; drevo pa vender shivi ino raste, dokler — kaker smo slifhali — orudje njegovo raste, ino shivljenje posebno le pod fkorjo tizhi.

,Sljednje, kar v' debli najdemo, je

d. Stershen, ktiri v' fred debela v' enemu shlebizhu leshi. Dokler je drevo she mlado, drevesni sok tudi po stershenu gor ino dol lie-se, ino k' rafhzhi perpomaga. Koliko starejshi pa ki drevo perhaja, sa toliko manji je stershen k' njegovemu shivljenju potreben; ino dosti vidimo dreves, ktire so votle, ino suhe na friedi, ino vender rastejo.

Ta je taj podoba, ino ti so imenitni kraji na debli; pa nikar ko samo deblo ampak tudi vsaki koren, ino vsaka véja na drevesu je tako storjena, to je, ima enako fkorjo, mesdro lief ino stershen.

Is tega se vuzhimo,

Pervizh: Da je shkodljivo, drevéfu fkorjo odlupiti, ino shile, po ktireh sok lie-se,

<sup>X</sup> *germanicus*  
bres pokrive vremenu vunpostaviti. Zhe se to  
sgodi, je potrebno, da masho naredimo, ino  
odlupleni kraj s' njo samashemo.

Drugizh: Da je she shkodlivejshi, shi-  
le, ali mesdro prerésati, pressekati, ali drevo  
raniti. Kader se tí v' perst, ali v' nogo vrie-  
shefh, al v' siekash, tedaj se kri raslije, bo-  
lezhina se stori, ino zhel rano ne sazeli fh, sgo-  
diti se more, da od rane vmerjesh. Taka je  
tudi per drevéseh. Zhe jih ne varjesh, ino  
rano s' vofkam al s' kako drugo masho ne obe-  
shefh, tako se fok is rane raslije, drevo rjavka-  
sto perhaja, ino al taj zelo vsehne, al pa per  
rafzhzhi terpi.

### III. O d V e r h a.

Verh je tisti kraj drevésa, kir se veje is  
debla rasprostierat sazhnejo. V'faka veja je,  
tako rezhi, eno novo drevo, ktiro svojo kore-  
nino v' debli ima, ino fkos deblo svojo réjo is  
semle na se poteguje. Na v'fakej veji, kader  
vezhi perhaja, se druge men' shi nasajajo; is teh  
se spet mlaj' shi odrasliki na vse kraje stegujejo;  
ino tako se verh po malem raskofhati, da nam,  
zhe pod njem stojimo, sonze ino nebo skrije.

Kako véje sraštejo, v'fako léto vidimo: shie  
mlado — kumaj is kofzhzize, ali serna israfh-  
zheno drévo nam na debli, posebno pa proti  
verhu veliko popkov ali berstov perkashe, v'  
ktireh se — kaker pishe v' jajzetu — zima dre-  
vesna ali vejina snajde. Is teh popek ali ber-  
stov se v' vigredi mladize perkashejo, ktireh  
tri forte posnamo, namrezh:

1. Tiste, ki is ene товste, debele véje, ravno na vish rastejo, delezh rasrasen popke nafajajo, shie v' pervem léti sa dvie al tri pedí dovge ino sa en perst debéle srasstejo. Ino te mladize se pravijo vodenize, kir drevésu narvezh vode ali sóka jemlejo. Vfaki jih lahko posna. Poglej Nr. 4. ino 8.

2. Sadunofnize so pa narmanjshi vseh mladiz ino nardrobnejshi, imajo popke blisi vkupej, ino narvezh sadja nosijo. Nr. 5.

3. Lesenize se pa pravijo tiste mladize, ktire ne rastejo tak visoko, kaker vodenize, pa tudi ne tak tinko, kaker sadunofnize. Poglej Nr. 7. Na sadunofnizah najdesh delej:

1. Reditni zhop, kir se reja na sadunofshenje perpravla ali fkuha. Poglej Nr. 9. Ta je taj tista f-hramba, kir se is korenin fkos deblo ino fkos véje potegnjeni sók na rejo perpravla, da morejo popki poganjati v' zviet, ino potle po noshenju pa v' sad, ktirega reditni zhop nese. Delej najdesh na njiem:

2. Zvetneh popkov, ktiri se na njiem nafajajo. Poglej Nr. 10. Al je vreme toplo, pa rasprasnejo se popki

3. V'zviet. Nr. 11. Pa nikar vfi popki ne zvetó, néki se

4. Sprebernejo v' listje. Nr. 12. Vender rastejo pod temi listami she drugi popki, ktiri bojo na léto sadja nosili.

5. Is reditnega zhopa raste sadovitni mulazh, poglej Nr. 13. Pod reditnem zhopam je

6. Prasen lief (Quirsholz) Nr. 14.

Ta je taj vsa od drévesne podobe. Ktíri tedaj drevo tak drobno posna, bo tudi védev s' sadjerejo obhoditi se. Le pogleduj podobó po numrah, ino v' kratkem se bošh navuzhiv, kar je ti potreba védeti.

## K a s a v e z.

### P e r v i R a s k l a d.

#### Od vsakdanje ,Sadje - veje.

#### I. O d f t a v i k.

Stran

Kako se more lahko ino v' kratkem sadjev			
dreves dobiti	—	—	3
§. 1. Kakšhna more biti perft v' sadnej gredi			5
§. 2. 3. Kada ino kako je narbol prav, sernje			
vsaditi	—	—	7
§. 4. Dobizhek od sernateh debeliz	—		10
§. 5. Kaj je s' léta staremi drevészi	—		16

#### II. O d f t a v i k.

#### Od presajenja drevés.

§. 1. Kada se drevesize presajajo	—		18
§. 2. Ktíre deble	—	—	20
§. 3. Kako se presajajo drevesize	—		22
§. 4. Kaj se poeshuje na korenju	—		23
§. 5. Kaj se poeshuje na verhu	—		25
§. 6. Kako se debelize safaja	—	—	26

#### III. O d f t a v i k.

#### Kako se diela v' vertu.

§. 1. Kako delezh rasrasen se drevése safadó			29
§. 2. Od poeshovanja novo presajenéh drevés			31



- §. 3. Kaj se poreshuje 'na stareh dreveseh 34  
 §. 4. Kaj je sa stare drevese, da ne vmerjo 35  
 §. 5. Ktirem fortam vsako semla lubi — 37

## IV. O d f t a v i k.

## Od safajenja mnogeh fort. 40

- §. 1. Od jabuka — — — 40  
 §. 2. Od hrufhek — — — 42  
 §. 3. Od zhréfhnj — — — 44  
 §. 4. Od fliv — — — 46  
 §. 5. Od marelz — — — 47  
 §. 6. Od briefkv — — — 49  
 §. 7. Od Lafhkega oreha — — —  
 §. 8. Od kostanj — — — 50  
 §. 9. Od sadunosneh germizhov — 51

## P r i k l a d.

- N. 1. Prav dobro kelje ino drevesna masha 53  
 N. 2. Dobra drevesna smola — — —

## D r u g i R a s k l a d.

## Od isvumlene ,Sadje-reje.

## I. O d f t a v i k.

## Od porozhanja — — 56

- §. 1. Kako se porozha — — 57  
 §. 2. Od obeh preriesov — — 58  
 §. 3. Od svesanja obeh mladiz — 60  
 §. 4. Kada se porozha — — 61  
 §. 5. Kakshne murijo biti porozhne mladize 63  
 §. 6. Od debla, na ktirem se porozha 66  
 §. 7. Od kod se dobijo peyzovne mladize 70

## II. O d f t a v i k.

Kako se fhe na druge vishe pevezije.

	Stran
§. 1. Orudje k'pevzanju — —	74
§. 2. Kada je narbol prav pevzati —	75
§. 3. ,She kake regelze sa pevzanje —	76

## III. O d f t a v i k.

Od pevzanja v'ziep — —	79
------------------------	----

## IV. O d f t a v i k.

Od pevzanja v'lup — —	83
-----------------------	----

## V. O d f t a v i k.

Od popkanja — — —	86
-------------------	----

## P e r f t a v i k.

Pevzanje v'naries — —	90
Snamenovanje velike tablice po numrah —	94



# Od ,Sadje - reje.

---

,Sadje - reja je dvójna : vfakdanja  
ino isvumljena.

**V**fakdanja se právi, kader sernje vfajafh, od ktirega f-zhafam drevéf, od teh pa sadja dobifh. Délo je ravno tako, káker per oranju, kir tudi sernje vféjefh, da morefh latovje, ino na latovju ob fvojem zhafu fpet sernje sadobíti.

Doklér je pa ,Sadje-reja shie veliko tavshent liet zhlovéfshko opravílo bila, je pa zhlovéfshka 'netrudnoft jo tako delezh dognála, da se temu v'refnízi murmo zhuditi. Ludem pazh fhe nie bílo dófti, da je drévo le sadje po fvojej naturi nofílo, ampak fo fku fhali na vse kraje, kakó bi mogli ktiro flabo sadunosno drévo permórati, da bi jim tako rézhi po filí bólfhi, ino vezhi sadje nofílo. kakerfhnega prej nie moglo nofíti. Zhlovek je to délo tak' sazhev.

On je namrežh v' véjo slabega drevéfa mlá-  
 dizo dóbrega drevéfa vsadiv, ino tak' nare-  
 div, da je ta mladiza lahko mogla v' deblo  
 sarásti, ino na flieduje samo deblo býti.  
 Temu se rezhe Pevzanje, kar se sgóíí  
 na vezh vish. Ravno sa tega volo, kir se  
 fkós pevzanje naredí, da mure drévo le  
 vsajeno, da bi rékuv njemu perfileno sadje  
 nosíti, se ta tudi isvumljena ali kúnfhtha sad-  
 je-reja imenuje. Kúnfhtha se pa ne imenu-  
 je sa tega volo, kaker da bi imev zhlovek  
 per tom déli veliko vumiti, al na vse kraje  
 vuzhen býti. Nie taka. Védnost ali kúnfhth  
 je slásti shlahtna ino liepa, pa vender tako  
 lehka, da se jih dosti najde deshelskih ludi,  
 ktiri to opravilo dobro snajo, ino s'ívoje-  
 mi sdielanemi rokami fkoro tak' dobro pev-  
 zijejo, kaker vuzheni vertnarji.

Isvumljena sadje-reja le samo s'pevzu-  
 vanjam pezha se, ino toliko sda, da mo-  
 resh ravno to sadje dobiti, ktirega shelish  
 ino rad imash, ino da se tudi mladem dre-  
 vesam mózh da, da morejo dobrega sadja  
 nosíti.

Obie, vsakdanja ino isvumljena sadje-reja sta veliko vriedne, ino vsakemu zhlovku na dobre. Ino zhe bi lih kdó ne snav pezvovati, al pa bi notev, se pa faj more na vsakdanjo sadje-rejo obernti, ino si s'to kaj perdobiti: sakaj na prizho ti poviem, da tudi bres pevzarjov dobrega sadja dosti dobish, kaker bofh v'kratkem shlishav.

Pervizh bom govoriv od vsakdanje!  
Na verh pa od isvumljene sadje-reje.

**P e r v i R a s k l a d.**  
Od vsakdanje sadje-reje.

**P e r v i O d f t a v i k.**

Kako se móre lahko ino v'kratkem veliko drevéf dobiti.

Kdór hozhe mladeh ino pridneh sadneh drevéf dobiti, naj vseje njih sernje, ali pa posadi si ga, ino dobiv jih bó obivno. Kdór sto sern vsadi, dobi is njih stuo drevéf, ino kdor jih tavshent vsadi, jih dobi tavshent.

Naj so shie serne, pizhke, ali kofhize od jabuk al od hrufhk, al od zhvefhpelnov, al pa od briefk, vse vender szimijo ino se perkashejo. Jabuzhno ino hrufhkovno sernje srašte v'pervem léti fkoró sa eno ped dovgo, ino sa gofjo pere debélo. Pa sernje is kofhiz srašte višhi ino debélejšhi. V' drugem rastejo mozhnejšhi, ino v'tretkem léti je vsako deblize shie fkoró sa en perštovšto al debélo.

Deble is sernet so sdravejšhi ino bólfšhi ismed drugeh. Ktiri je moder, si jih sredi mladeh drevéš sam, ino ne snofsi jih 's dob-rave; sakaj lesniki, ki se v'dobravi iskoplejo, so malovriedni, burni, ino is med štuo njih kumaj eden dobro die; na vertno peršt se ne morejo navaditi, dobivlajo radi rak, nošijo posdnje sadje, ino pogofsto pomerjó, kir imajo flabe korenine, ino na šliednje je vsa saštojn. Naspróti pa imajo sernatne de-belze, ki si jih sam sredi, dobro korenje, liepo rafho, gladko fkorjo, ino došhivó dvie ino tri štuo liet. Kdór taj hozhe do-breh ino pridneh drevéš iméti, vřadi si sernet.

Da se ti pa prav ravna, povanzhaj na to, kar ti sedaj poviem, namrezh: kjej, kadá, ino kako se posaja sernje.

§. 1.

Kakshna mure biti perst v' safadnej gredi (Pflanzschule.)

Tréba lih nie, da bi perst bila slo dôbra: sakaj sernetam tudi sriednja semlina lúbi, da je le perst sa en zhrevel globoko srahlana ino okopana, da se more korenje vkoreniti ino rasprostreti. Ktiri si hozhe mladeh drevé le sa svojo lastno potrebo srediti, stori narból, da k'temu kak majhen prostor v' svojem vertu sbere; sakaj v' enem prostoru, ki je sa 1 zhrevel dovz ino sa 1 zhrevel shirók, jih lahko stoji 25 mladeh drevesiz, zhe se lih vsako serno od drujega sa 3 pavze shirjave delezh rasrasen vsadi. To stori vsaki po svojej vóli: Veliko drevé veliko, malo drevé malo prostora potrebujejo.

Kdór pa hozhe slo veliko mladeh drevéf iméti, ino sa-nje safadno gredo narediti, on mure k' tomu shie perpravleno semlino iméti, to se právi: Perst mure shie vezhkrat v' pravéj globokósti okopána, dorni vsi sagniti al od simnega mrasa premrasheni biti, da nobena stara plevka ne srašte vezh, kir mladem drevéfam nie fhkodlivejshaga, ko plevka. — Je semlina mokra ino mozhivna, pa stóri drage ali grabenzhe, da po njih voda odtezhe. — Tudi je slo potrebno, da se kraj, kir mlade drevesize rastejo, v' posebne grede rasdeli, da se per vsakem déli, ki se per drevesizah opravla, lahko more do njih priti, ino da se ne pohodijo al natergajo. — To se pa tako vie, da safadna greda ne smie na takem kraju biti, kir bi mogla shivina, kokosh, al kak otrok v'fhkodo jiti.

Prostor, kamer se sernje vsadi, mure proti jutru ali pa poldnevi leshati. Na sienzhnem kraju, kamer sonze ne more prav sjati, sernje ne raste rado. Slasti sa mlade drevese tudi nie dobro, al slo proti vrozhemu sonzu leshó: pa temu se lahko pomága:



zhe jih le svezhier pridno polijafh, pa tudi narvezhi vrozhina jim ne bo fhkoduvala.

Sadnjizh ne smie nobene plevke ali luli-like biti na tom kraju. Plevka je narvezhi foverashnik vseh ohlanz, sakaj ona jim od-<sup>=</sup> vliezhe kar le famo reditni fòk, ampak tudi fonzhno toplòto, ktira je vfemu selifhu potrebna. V'semli, kir trava ino plevka raste, sernje slasti szimi, pa ne perhaja debelejshi kaker nit, ino ne vishi, kaker sa dva pavza fhiroko. Naj ne raste trava tam, ino tudi ne samudi vfaki miesez pléti. Tudi je fhkodljivo mladem drevéfizam, kader drugo selifhe nad njemi raste; sakaj kir diela sienzo, ino fonzhnej toplóti v'bran ftoji ravno tako kaker drugo selje. Da kratko poviem: Kraj mure biti od vse plevke zhift, ino od sonza obljan.

#### §. 2.

Kadà je narbol prav, sernje vřaditi.

Sernje vřaditi je jefiena narbol prav; sakaj tovrieda si morefh biti svieřt, da ti is

stuo sern kumaj eno smanjka. Kofhzhize pa to je, zhréfnove, vieshnove, zhveshpelno-ve, brieskove morefh shie po léti, kader si njih sad shie snieduv, v'semlo vřaditi, kir te savolo kostene lufhine vezh zhafa potrebujejo, da se napjo, ino szimijo. Al si pa to délo jefiena samudiv, pa vender fhe nie sgublenega nizh; fhe tudi v'fred sime to délo opraviti morefh, zhe je le semla kópna ino nikar premrashena. Tudi fhe v'pomladu (v'vigredi, sbivasha) se morijo serne posaditi, zhe so le sdrave. Vender ti poviem, da je jefenfka fietva narbólfhi; sakaj sernje, ktiro se poshnje vřadi, tudi poshnje szimi, ino veliko jih zelo ne sraffe.

### §. 3.

#### Kakò se posája sernje.

Reklo se je shie, da sernje mure biti prav srélo. Pa tudi prav dobro ga muresh ohraniti, nikoli ne v'toplej al saniezhenej jispi, tudi ne na takem kraju, kamer sonze seje, ampak na suhem kraju, kjir se sernje ne posufhi.

Serne se sa povdrugi, bol sa dva zola gluboko vsadó, ino sa tri zole sakfebe al ras febe. Pa tam, kir so velike safadne grede, bi ne bilo rozhno, vsako serno posebe vsaditi, bólfhi je jih vsjáti. — To se vie, da je bólfhi sernje vsadíti, kaker sjati, kir se per sjanju taka liepa red ne dershi, kaker per vsajanju; tudi ostane per sjanju veliko sern sverha na persti, ino te posoblejo tize. Sa to je bólfhi, zhel se more sgoditi, serne po redi vsaditi, kaker sjati jih.

Mienish, da so pizhke slo posufhene, pa deni jih ktiri den v'gnojizo mózhit, potle jih vsemi, ino posufhi jih malega kaj, po tem jih déj v'semlo. Tako namakanje sernetam lubi, da veliko rajfhi rastejo.

Kdór hozhe per tem opravili pravo red dersháti, posadi si sernje vsake forte posebe, in glej na kraj, kir je vlaka sorta posajena, ino anej se na nja, vtakni po tisteh rasdeleneh krajeh majhne palzhize, v'ktire so Numare I. II. III. IV. V. i. t. d. vriesane. Doma pa imej kak papir so.

Ihranjen, na ktiri si prej sapifav, na ktiro forto vfaka Numara kashe.

Postavim: Nr. I. Sernje od Misfanzgarjov. Nr. II. Belize. Nr. III. Zhebulize. Nr. IV. Sheliesnize. Nr. V. Tepke. Nr. VI. Simnize. Nr. VII. Kosmazhi, i. t. d. Tako red vfaki lahko sapifhe, da ne sabi, kako je sernje posadiv; ino to sapifanje mu vselej tekne, kaker ti bóm lihkar povédev.

#### §. 4.

Dobizhek je velik, ktiri se is sernja srejenih drevesiz dobi.

Od [posajeneh sern dobifh narsdravejshih ino narternjejsih dreves, sraven ti pa tudi she en dobizhek perraste, namrezh: zhel sernet posadifh, ktire so prav dobre ino slo velike forte, pa tudi spet dobrega sadja morefh dozhakati od teh drevesiz, da jih lih ne pevzafh. Riefn je slásti, da je sadje od nepevzaneh sernateh debfiz skoro vselej le menfhi, ino bol grenko, kaker je sad biv, od ktirega se je serno vselo.

V' zhasu pa dobi se sadje, ktiro je ravno tak' dobro sa jied, kaker sad, od ktirega je ser-  
no bilo. „Skushva je to posebno na kofh-  
zhizjem sadju sa dobro sposnala. Posajash  
zhvéshpelnove - zhréshnjove - ali vieshnjove  
kofhzhize, pa dobish od njih drevéshz prav  
dobro sadje, da jih lih ne pevzash. Tudi  
per Marelzah je tako, da sadje, ktirega do-  
boish is nepevzaneh kofhzhizjeh debliz, ve-  
liko bol dishi, kaker od pevzaneh.

Taka je tudi per sernatem sadju: sakaj  
tudi od nepevzaneh debl ga doboish dobre-  
ga sadja narbólshi forte. Pa profim vsakega,  
ktiri se s'pevzuvanjam ne pezhá rad, da se  
poána na sledijozhe tri rezhí: P e r v i z h, da  
ne posajash drugeh sernet, kaker le takih  
od ktireh viesh, da so prav dobre lorte.  
Je jabuko ali hrushka, od ktire imash ser-  
no, nikar le samo dobre ampak tudi velike  
forte, sa toliko bólshi je. D r u g i z h,  
perrastejo te serne, da so mlade drevfize,  
pa glej, al nimajo poštranške mladize ali od-  
raslike, ternam podobne. Taki ternjasti ino  
bodezhi odrasliki na snanje ti dajo, da je

drevesize spreverglo se, ino svojo zeno spremenilo, ino da ti dobrega sadja ne bo perneslo. Take je pevzati potreba, al hozhes h dobrega sadja dozhakati.

Imajo pa mlade deblize liepo, veliko listje, debele, okrogle popike, ino so na vejizah bres ternja, tedaj si savupaj, da so dobre forte, ino takih morest safaditi bres pevzanja. Tretjizh: Zhe so te deblize leta al dva leta stare, dobro jim bo djalo, ako jih bosth prestaviv, al presadiv; ino al so na tom kraju she dvie leti stale, jih presadi she le na tisti kraj, kir hozhes h, da bi vselej ostale. Pokaj pa po dvakrat prestavlati jih, bi me rad vprashav? To je sa del tega dobro, kir prestavljanje toliko vela, kaker bi jih na pov pevzav; sakaj golo prestavljanje shie drevesu na pomozh pride. Le na to famo se poanej, da drevesize is dobre persti v' kako burnejshi ali shenzhejshi ne presadish, to bi mu slo hudo djalo. Kdor te tri rezhi vie, vie tudi narpotrebnejshi rezhi per sadje-reji, ino kdor se tega navuka dershi, vezh perdobí,

kaker bi ktiri misliv; sakaj al tako ravnañ, ne dobifh le samo dobreh drevéf bres vsega vumlenja, ampak se rado pergodi, da dobófh is njih tudi sadje nove forte, ktiro prav dobro difhi; ino kar ti fhe poviem, dobifh is njih narterednejfheh drevéf: sakaj nepevzane drevese narmanji ftuo liet del shivò, kaker pevzane.

Nékak mòder vertnar fhe to perftávi, kar je sam velikrat fkufiv. Dobro je, pravi, da pošadifh zielo jabuko ali zielo hrufhko v'semlo, da serne israftejo, dobivbofh is njih narbólfi forte drevéf. Zhudnó se ti ne more sdéti to, sakaj v' sadju je riefn narbólfi ino najreditnejfhi fók, ktirega serne dobijo. Jabuzhni ino hrufhkovni fók je sernetu to, kar je materno mléko otroku. Ktiri se taj s'pevzuvanjam nozhe pezháti, ino bi vender mladeh debiliz dobre forte rad imév, temu poviem, da fi gleda dobiti tako jabuko, al tako hrufhko, ktiro fi vofhzhzi v' svojem vertu iméti; pogrébi jabuko al hrufhko, al fta shie prav sréle, v'semlo, ino naj, da sernje szimí. To je tako lahko délo, da ga vfaki otrok opravi.

Drugi velikî dobizhek, ktiri ti perraste is sernja srejeneh debliz, je te: Zhé na take mlade deblize mladize pevzash, ktire so take forte, kaker serno (is kti-rega je deblize srafflo) tedaj pa pevzanje prav dobro die, ino tudi dobí se sadje narbólfhi. Dame bol saftopifh, poslušhaj: Posadiv si v' svojem vertu sernje od zhebuliz ino pergamot, srafle so ti, da jih shie lahko morefh pevzati, pevzash pa na nje spet zhebulize ino pergamote, na prizho ti poviem, da bofh preshlahtno sadje dobiv. Máti je mati; mázherha nie máti. Véj! da vsaka drevésna sorta svoje posebne lastností ima. Néke rastejo visoko, néke pa nifko; nektire imajo obivno, néktire spet malo sóka; ene imajo terd, druge spet mehkek lief; per nékeh berft prej popanja, per nékeh posdéje. Postavim sedaj, da pevzash kako mladizo pergodnjega berfta na deblo, ktiro je po svojeji sórti le poshnjega berfta, al pa, da pevzash terd lief na mehkek, i. t. d.; ti bo pa she narnevumnejfhi zhlovek védev, da se tak drevesam le sila diela; ráshzhi se brá-



ni, ino velikrat dobí drevo tam, kir je pevzáno, prav gerdo gumpo, ali pa rafte spazheno, ino tako dobrega sadja ne pernése, kakeršhnega si dozhakav. — Is tega se vidi, kak' je dobro, da serne vřake forte posebno na en kraj sadíšh, ino da jih doma imash po redi sapifane na papirju. Kuomer se pa to preteshko sdí, pa naj diela ino ravná po svojej vóli; famo to she perstavim, da pevzanje tudi bres tega vezhkrat dobro die; jas le pravim: Dobro je dobro, ali bólfhi je pa vender bólfhi.

\* \* \*

Tako se mure ravnáti, kader se sernje posája, ino tak' se tudi prav veliko more dobíti mladeh drevesiz. Eno famo takšhno drevesize je vezh vriedno, kaker dvanajřt divjakov is dobrave.

Posajeno sernje, posebno tisto, ki je jesiena posadilo se, se perkashe shie v' prihodnem pomladu,\*) Vse tisto léto nimash družega déla s' njemi, kaker da jih pridno

---

\*) Pomlad, to je: vigred, bivash.

oplievafh, ino jih, kader je dovgo fuho vreme, svezhier polijafh.

Kdór hozhe dobro srafhzheneh debiliz fhe tisto jesen presaditi, on jih bres fhkode presadí. Bólfhi je pa vender, kader se fhe le v' drugem pomladu presadó, kir njih tinke ino flabe koreninize huda sima slo pertifka. Narbólfhi pa je, da jih eno léto smiram pustifh, da se more deblo bol odebéliti, ino korenje prav vkoreniti.

### §. 5.

**Kaj je ftoriti s' mlademi drevéfzi, kader fo léta ftare.**

Néktíre is sernja [srejene deblice rastejo shie v' pervem léti sa ped dovge.

Druge fo pa flabejfh ino nishi. S' flabemi v' pervem léti fhe nizh nie, ampak naj jih le ráfti fhe eno léto, da bojo mozhnejfh ino debelejfh.

Tifte deblice pa, ki fo sa eno ped vifoko, ino sa eno gofjo pere debele sraffle,

moreh shie v' pervem léti pevzati, al taj popkati, al pa porozhati, kar ti bom sverha bol pokasav, kader bom od isvumlene fadje-reje govoriv. Sedaj ti famo to poviem, da porozhanje narbol lubitistem deblizam, ki so fhe le léta stare. Ino prav liepo je vidéti, kader so majhne deblice, ktire so pred malem fhe serne bile, sedaj shie pevzane, ino v' shlahtnejshi sorte spremenile se.

## Drugi Odstavik.

### Od presajenja drevés.

Kak' se serne posajajo, sim shie povedev, ostalo fhe je, da poviem, kak' se narbol prav ino rozhno presajajo drevéze.

To vedéti je narbol potrebno: sakaj, zhe lih v' svojej safadnej gredi dosti imash debliz, ktire so v' narliepshem rastju,

ino prav dobre forte, pa vender per fadje-reji ne bofh opraviv nizh, al ne bofh védev, kak' se prefajajo mlade drevésize. Ktiri ne prefaja drevese tako, kaker se spodóbi, on bó dobiv al taj le malo, al pa le poshnjega ino flabega fadja, tudi mu bojo dobíle drevése vse forte bolesni, ino bojo v' kratkem pomerle. Per fadje-reji je prefajenje drevéf narimenitnejshi riezh. Kaker je imenitna, je pa tudi lehka navuzhiti se. Da se zhlovek le kaj malega poána, jo pa shie v' ktireh minutah sapopade, ino jo potle saftopi vse shive dní.

Po redi bom praviv, kar je potrieba.

### §. 1.

Kada je narbol prav drevese prefajati.

Narbòl prav, drevese prefajati je tedaj, kader je sók is debla v' korenine dol odtékuv, to je, od kraj jesiena do vigredi.

Vfako léto jesiena sók is drevéf v' korenine sad tezhe, to stori po tem, da listje

odpade: v' pomladu al v' vigredi pa liese fók spet v' deble, ino is tega pride, da deble spet poganjajo ino listje dobijo. Is tega vsaki sprime, da je od jeseni do vigredi narbol prav, deble presajati.

To ti poviem, da nikoli ne presadi kako déblo, ktiro je she povno foka: le samo tedaj ga smiesh presaditi, kader si ga s' perstjo vred iskopav, da ga potle hitro safadish, pa vender tako, da per tem déli perst od korenin ne pade.

Doklér je listje na drevésu, viesh, da je v' njemu she fók. Ne prenágli se tedaj s' presajenjam, ampak pozhaj, da listje odpade. Ampak tudi v' vigredi, kader berst shie poganja, je presajenje preposdi.

Presajati moresh jeséna ino v' vigredi, pa tudi she po simi, al je semla le operta.

Presajenje jeséna bol lubi, kaker po simi ino v' vigredi; le samo tega se je báti, da v' kakej hudej simi merslina zhe do kore-

nin ne feshe; ino al se to sgodi, pomerjó vse novo posajene deble od mrasa, ktire se sbe nieso prav vkorenile. Pa tomu je lahko pomagati, kader se namrezn okóli nov sa-  
sajenega drevésa pridno persti, ino na perst dovgast gnoj natrósi, ino nakopí, da mers-  
lína do korenin ne pride; V' pomládu, ka-  
der se merslíne nie bati vezh, déj gnój ino  
vso nakopitano perst spet na stran. — Pa  
vender ne boj se, da bi ti huda ino velika  
merslina vse drevésíze poshkoduvala, ino  
pokonzhála. Nie taka. Velika merslina shko-  
dije le koreninam tisteh drevés, ktire so no-  
vo vsajene, ino se sbe nieso vkorenile; per  
okorenjenéh drevésízah pa merslina nobene  
shkode ne stóri, da je lih vse korenje pre-  
mrasheno, sakaj merslina prejide po malem  
vsa, ino sibne is korenin.

## §. 2.

**Ktire deble se murijo ino smiejo  
presaditi.**

Presadíti moresh vse deble, da bi lih le  
léta stare bile. Pa per takeh mladeh deblah,

ki imajo le majhno ino tinko korenje, si murešh preskerbėti, da se špet na tak kraj presadó, kir plevke ino trave nie, sakaj sizer ne morejo dobrega korenja délati, tudi ne rasti prav; sa take mlade deblize je narbólšhi, da se, po tém, ki so bíle popkane, tkoj v'pervej jesieni iskoplejo, ino se v'posebno gredo presadó, vsako od drujega sa povdrugi zhrevel-rasrasen. Hiterno presajenje takeh drevesiz je sa tega volo dobro, da se jim more od globoke ali serzhne korenine kaj odrésati, ino da morejo postranfke korenine ból poganjati, kaker bom v'šhterem odstaviku jo povédev. V'tej gredi najstojo mlade drevesize eno bol dvie léti, da se vkorenijo. Potle jih šhe le presadišh na njih kraj.

K'presajenju so tiste deblize narbólšhi, ki so shie preze debele, ino ki imajo veliko štranfkeh korenin.

Narteshi k'presajenju so pa tiste drevese, ktire so shie sa eno roko debele, al pa šhe debélejšhi, kir od njih per iskopanju ino is-

isruvenju veliko korenja v' semli oftane al pa preterga se, kar dreves slo fhkodije.

### §. 3.

#### Kako se vfajajo drevesze

Kader deblize safajash, narprej glej na to, da se korenje koliker je mogozhe, ne posfhkodije ali rani. Isdréti ali isruvati deblize nikoli ne smiesh, sakaj fizer se vkonzhajo postranfke korenine, ktire so slasti narpotrebnejshi; temózh per tem déli se perst s' kako sekirizo rahlo odbere, al pa se opravi to delo s' eno možhno shelésno lopato, ktira je dovga, pa vender ból vóska; tako lopato vtáknesh tak' globoko v' semlo, da s' njo na korenine ne feshesh; ino oddievash perst ino odkoplesh jo; kader si vse to svésto opraviv, pa fkufish, al so korenine dósti srahlane, ino zhe se tako najde, vsdignesh deblo ispersti. Ima peblo eno dovgo serzhno korenino, mu ne bo fhkoduvalo nizh, zhe jo sa eno ped odrieshesh al odsiekash; pa kaker sim rekuv, postraniz le lépo varvaj,



## §. 4.

## Kaj se poreshuje na korenju ?

Je drevéize shie sgrebeno, najdesih posebno ná mladeh sernateh dreveseh eno samo-tovsto al debelo korenino, ktira je ravno v' globokost sraftla, ona se pravi globóka al ferzhna korenina; korenine, ktire od strani rastejo, se jimenujejo postranfke korenine al postranize; ino ako so te postranize tako tinke, kaker en laf, se pa pravijo; se savke, doklier selajo sók is semle.

Zhé se na débli ena sama debela korenina vidi, tak' se jej sa shtiri perste konz odrishes, da se postranize bol odebélijo, in da se morejo prostrieti. Vries pa ali rana na korenini se s'drevesno smolo samashe.

Ima pa deblize vezh korenin, tedaj jim nizh ne odréshi, svunaj tiste kraje, ktiri so per vsdignenju s'lopáto, ali na kako drugo visho bili ranjeni. Vender fkerbno glej na to, da korenje bol kroglo vdershish, ino sa tega volo muresh korenine, ktire so is med dru-

geh nardelji, poreshuvati, ino drugem enake storiti.

Na maleh koreninah pa, posebno na sefavkah se nizh ne smie odrésati; svunaj da bi bile slo suhe ino posufhene: le samo tedaj smiefh sa nektiri telabiz ali noshni herbet vriedno jim odrésati.

Le to ti posebno isrozhim, da se varno obhodifh, kader korenje poreshujefh, varvaj ji, kol'ker je ti mogozh.

Drujega se nizh ne poreshuje, kaker 1.) Serzhni koren. 2.) Korenine, ktire so predovge. 3.) Tifte korenine, ktire so per isgrebenju s'lopato ali kako drugazhi bile ranjene. Sakaj, zhe bi kaj poshkoduvanega al sterganega na korenju nehav, bi po malem shkoda bila she vezhi, kir bi rak sazhev jesti deblo, ktiri bi ga potle vmoriv.

Od korenja dobivla drevo svoje shivlenje ino mózh; sa to se mu bres potriebe ne smie vseti kaj.

## §. 5.

## Kaj se poreshuje na Verhu.

Verh se pravijo vse tiste veje ino vejize, ktire je deblo shie pognalo. Verh mure se zélo nevsmileno ostrizhi ino poreshuvati; narliepshi veje murijo prozh, ino per mladizah se odrieshe toliko, da le nekoliko popkov ostane. „Slabejsi korenje ki je, manji mu smie ostati popkov, dva popka sta mu dósti.

Mózhne deble, ki so sadja shie nofile, ino ktire milsih presaditi, muresh she bol nevsmileno ostrizhi, tako namrezh, da jim le ktire reditne veje ostanejo. Debelejsi deblo ki je, vezh mu muresh odresati. Ktiremumu se deblo smili, tistemu le fhkodije, on galsa sam sebe. Pokaj se pa murijo novo posajene deble tak mozno ostrizhi? To pride is tega, kir deblize v' pervem léti déla dosti imajo, da se morijo prav vkoreniti. Das' pa novo vsajenemu deblu dvojno délo, namrezh sverha da v' berst poganja ino spoda pa v' korenine, tak mu malo mozhi ostane, kir jih vseh rasdeli, ino sverha slabo poganja, pa spoda burno korenje diela.

To fhe véj:

Mozhne rane, ktire si storiv per poreshu-  
vanju, murešh s' drevéno smolo samasati, al  
pa s' drevesno masho (od ktire bom fhe go-  
voriv) da mras ne pokasi kaj.

Prefajash mladeh dreves pred simo, ne  
odreshi jim kmalo vse veje, ampak le po  
malem: poreshuj jih per prefajenju tako,  
da ti na bresen ali Sufhez fhe kaj ostane k'  
poreshuvanju, kader je mras shie henjav.  
To se stori savolo mrasa, ktiri per odriesa-  
neh vejah rad noter fili, ino perve popke  
fkasi. Narbòl prav je, da se deble v' bresni  
ali postniku poreshujejo. Nosh mure biti prav  
ojster ino rieshez.

## §. 6.

Kako se deblize safaja.

Narprej stori eno jamo v' semlo, kir  
hozhefh, da bi deblo stalo. Pa jama mure  
vezhi bitì, kaker jo korenje potrebuje, ino  
s'lasti sa tega déli vezhi, da korenine per  
ivojemu rastju povsod srahlano perst najdejo.

Dobro je, kader se spod v' jamo gnój poklada, ino s' nogami prav potlazhi; pa gov gnój se korenin ne smie perteknuti, sakaj korenine se murijo s' golo perstjo pokriti: na gnój se potle spet perst natrosi.

Potle posadish en kov v' semlo, da se more deblize na njega pervesati, ino da je pred vetram obvarjeno. Kov se sa tega volo prej vsadi, kir bi se lahko ktire korenine ranile, kader bi ga s'he le na s'liednje persadiv.

Po tém se drevesize vsadi, ino slasti nikar globokejšhi kaker je prej stalo, al pa narvezhi le sa en zol globokejšhi.

Okóli korenin muresh narbólshe persti pokladati, ktire le morezh dobíti. Perst, posebno tista, ki pride okol korenin, mure biti zhišta, ampak nikar kepašta ino nakopitana; sakaj natrositi se mure tako, da se na korenine perleshe, ino da nobena korenina vótla ne ostane, to je, bres persti. Sa to je bóls'hi, da se per sašajenju s' lopáto ne diela, ampak le s' róko, ino da se vsi prasni kraji, ktiri se najdejo med koreninami, svésto s' perstjo napovnijo.

Per posajenju korenine tako po redi ino glih delezih rasrasen pokladafh, ino rasprostréfh, da so vse lepò stegnjene ino na rastje poravnáne. Ravno v'globokóft nobene korenine naj obrnjene, ampak vse se murijo po ravnem prestrieti, tako, kaker pet perstov na miso pokladafh djavfih-jih narasen; sakaj, nikar globoke ampak po ravnem pokladane korenine sešájo narbólfhi ino nar pogostejfhi sok.

,Si vse korenine s' perstjo shie pokriv, potle pa opravifh délo s' lopáto. Na fliednje se perft s' nogámi potlázhí ali potánza.

Deblize se na kov perveshe, ino potle muréfih na vseh krajeh, kir se deblo na kov perleshe, feno, flamo al pa meh spodvtekniti, da se drevésna fkorja ne ráni ali oddere.

,She nékaj potrebnega se ne smie posabiti; ino to je, da se narmanj sa en zhrevel od drevésza vsa trava ino plevka prozh správi. Dostikrat dosti ti ne morem povedéti to.

Ta je vsa 'per sašajenju dreves. Teshkega per tem déli zelo nizh nie, le netrud-

nosti se vezh potrebuje, kaker pameti. — Je vse to délo dokonzhano, ti drujega nie tréba vezh, kaker pervizh, da mladeh debliz obvarjesh pred sajzami, ktiri jih po simi radi oglodajo; pa lahko obvarish jih, kader jih s' flamo obvijesh, al pa s' ternjam sagradish; le to vari, da ternje v' skorjo ne bóde ino tisto ráni. Drugizh, zhe v' prihodnjem pomladu, ali poletju dovga sufha pride, nie le samo dobro, ampak tudi potrebno je, da se novo presajene drevése svezhér polijejo.

### Tretji Odstavik.

V' tem odstaviku bofh flishav, kako delezh ras-sebe se drevesize posajajo; — ino kako morejo mlade deble svojo pravo podóbo ino vislavo dosezhi, ino tudi kako se stare drevése poreshujejo, ino na bólfhi zeno perpravijo.

#### §. I.

**Kako delezh ras-sebe se murijo drevése safaditi.**

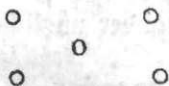
,Se jih najde nespametnih ludi dosti, ktiri drevéf pa drevéf shelo iméti v' svojem vertu,

da jih le veliko imajo, mislijo, je pa dobro; sa to jih tudi safadó drevo na drevo, tako, da je vert le vezh gojsdu podoben. Pa to jim fhkoduje. Sakaj kir drévo pred drevéfam ftoji, da fonzu ino pifhu brani do njih priti, tam dobijo drevese vse povno meha, lief perhaja fuh, riedko nosijo ino slo majhno, ino tudi to sadje, ki nosijo ga, nie dobro ino tudi bres barve. Sa to bogaj me, kar ti poviem:

Jablane, hrufhke, zhriefhnje safádi trideflet zhrévlov, to je, dvajnajft stopinj ras-sebe. Viefhnje ne raftejo tak' vifoke, ino-njim bo dofti, da fo le sedm-ali ofm stopinj rasrasen. Tudi zhvefhpelni ino flive murijo savol' tega le sedm stopinj faksebe biti. Pa Lafhki orehi in kofťánje, ktiri raftejo kaker lipe vifoko, murijo se petnajft stopinj ras-sebe pofaditi. Ktiri taj hozhe v'fvojem vertu vse forte sadja iméti, on mure med dvema vifoko raftezhe ma drevesma vselej eno nisko raftezhe drevo safaditi. Narbol prav ravna tifti, ktiri fvojo drevesno verfto po redi potegne. Narliep-



ſhi je, kader dreves na pet voglov ſaſadiſh, namrezh, kaker tule vidifh:



Ino po tej podóbi imáfsh na vseh krajeh po vſem vertu, kirkoli noter ali vunſtopifsh, narliepſhi drevne verſte ino pot po rédi ali ſhnuri. *potraku?*

§. 2.

**Kako ſe novo preſajene dreveſe eno léto v' drugo, al léto ſa létam poeſhujajo.**

Vſako dreveſize potrebuje v' ſvojev perveh lieteh, doklier ſhe nie ſvojo viſhavo doſeglo, poſebnega poeſhuvanja, da prav liep verh dobi, ino tako ſraſte, kaker bi ga rad imév. Kdór hozhe pertlikavze (Zwergbäume) poeſhuvati, mure na nje vuzhen biti. Kir pa kmet s' pertlikavzi nozhe pezháti ſe, ino mu tudi nieſo potrieča, pa tudi nozhem ſpomeniti kaj, kako ſe poeſhujajo. Kdór bi pa rad ſnav to, naj gre k' vuzhenemu vertnarju, da mu pokashe, kako ſe poeſhujajo, al pa navúzhi ſe poeſhuvanje na pertlikavzeh iſtiſteh bu-

kev, ki so jih Gospód Fajmoshter Krist na svetlobo dali v' Niemfhkem jesiku: Von Pflanzung und Wartung der nützlichsten Obstäume.

Pertlikavze poreshuvati slasti nie lahko, bol lahko je tiste deble poreshuvati, ktire hozhefh, da bi ti visoke srafle.

Vfako lepó vpodobleno drévo mure tako srafzhzeno bíti, da so njegove narnishi véje narmanji 7 zhrévlov nad siemlo, da na zhlovéka spodej hodezhega ne shterlo, ino mu ne branijo, sprehajati se pod drévjam. Pa bres poreshuvanja male drevésze malokadá rastejo tako, kaker bi iméle rahti, ampak poganjajo od vseh krajov mladize prav gerdo odrafzhzene na videsh, ino ostanejo tudi ves zhaf gerde podóbe. Per stareh drevésch nie veliko, al pa zelo nizh vezh opraviti s' poreshuvanjam; bólfhi je, da jih ne poreshujesh. — Pa per mladeh drevesch se naredi s' poreshuvanjam, da srafstejo po nafhej vóli. To délo se tako sazhne:

V' pervem léti, ki je deblize safadilo se, naj mu mladiz rásti, koliker jih poganja; na

vseh teh mladizah nizeh ne poreshuj. Pa v' prihodnjem pomladu, kader se hude mersline nie bati vezh, se mu vse postranske mladize s' ojsfrem nosham blisi debela odrieshejo; ena sama mladiza se debelu pusti, ino slasti tista, ki je narmozhnejshi, nardelji, ino narmanj fkrivlena. Ta sama ostane, vse druge murijo prozh. — To je pervo poreshuvanje. — Na tej mladizi bojo potle fkoru vsi pópki do jeseni spet nove mladize poganjali. Vse te pa spet pustish do prihodnega pomladu; po tem pa, ki je narvezhi mras shie henjav, se vse stranske mladize blisi debela odrieshejo. Ino to je drugo poreshuvanje. Ravno tako se naredi vsako léto, ino deblo se tako dovgo poreshuje, doklér je prav perraflo ino svojo vishavo doseglo, to je, dotle, da je nar-spódnja vejiza 7 al 8 zhrievlov nad siemlo. — Pa per flivah ino vieshnjah, ktire ne rastejo visoko, je narnishi vejiza 5 zhrievlov nad siemlo tudi dósti visoka.

Je deblo svojo vishavo enkrat doseglo, pa naj, da mu verh raste, ino poreshuvanja

je kraj. — Sam lahko smisljsh, da nie tréba vse mlade drevéše tri ali štiri liete po redi poreshuváti. Tiste deble, ki so bile per poréshuvanju shie preze debéle ino visoke, potrebujejo poreshuvanja le dvie ali tri liete; tiste pa, ki so bile shie shiest al sedm zhrevlov visoko pevzane, nie treba zélo ne poreshuvati.

### §. 3.

Kaj se poreshuje na stareh dreveseh.

Tudi stare drevéše je v'zhasu tréba poreshuváti: 1. Vse tiste mladize, ki pod verham is debla poganjajo, se murijo odrésati; take mladize se imenujejo Vodenize, kir vso vodo al ves drevéshni sok na se potegujejo. 2. Kádér dvie véji kri-shama rasteta, ino se sadievata, se mure ena ismed nju, namrezh bol nerozhna odshágati. 3. H' kraju, Svizhana ali sviezhnika muresh vse drevéše ozhediti, ino jim suhe véje odresati. 4. Ravno tako jim muresh tu li vse vodenize odrésati, sakaj, kir vsem vejám sok ino rejo jemlejo; od tega pride, da se vezhkrat narlépshi drevéše sgorej na ver-

hu pofufho, ino vef zhaf le del proti semli fuhe perhajajo, kir fo se jim vodenize puftile, ktire vef fok fame poshro, da na vifh v'veje ne more lesti.

Pa tudi od Vodeniz ti kaj imenitnega poviem. Per stareh drevéseh, ktire shie hozhejo pomréti, fo Vodenize velko vriedne: sakaj al fo poglavitne véje fkoro vse shie pofufhile se, napienja drévo svoje pofliednje mozhí ino poganja vodenize. Alse to pergodí, tedaj se odshága drevéfu vef fuh lief do vodenize, bol pa odfieka se mu verh, ino potle fforjena rána s' drevéfnó masho samáshe se. Vodenize po tém, ki fo svojo staroft shie dofegle, perhajajo slo fadovitne, ino drévo more fhe dovgo shivéti. Tako se stare drevése pomlajfhajo.

#### §. 4.

S' zhiem se more ffarem drevéfam, ktire fo v' nevarnosti pomrieti, fpet na pomózh príti?

Kader hozhe ti kako drévo dobre forte pomrieti, ktirega bi pa vender rad del fhe

imev, tak' mu vsami narprej vse fuhe véje; sakaj, kar je enkrat mertvo, se ne more vezh oshivéti, potle naredi tak'le:

Stóri jesiena preze eno jamo v' vertnem kóte, naj iskopáno perst sraven lesháti, ino versi v' jamo ktiri jerbať dobre perstí. Zhres simo nabéraj per mesarju goveje kervi, ino vli jo v' tisto jamo na perst, ktiro si prej no, ter djav! presékaj ino smieshaj oboje prav, ino kader spet nove kervi dobíh, versi vselej od sravenleshezhe persti kaj noter, ino premieshuvaj oboje prav pridno. Pergódi v' bresni okópli to staro drévo okol korenin, pa vender pušti na koreninah persti sa eno flabo dlan shiróko. Potle pokladaj s' kervjo namieshane perstí sa pov zhrévla to vsto na okopáno perst, ino pokri to vkervavleno perst s' eno drugo. Savsev se bofh kar malo, kader bofh videv, kako se bò tvoje drevo spet pomlajshalo. S'tiem so se shie flare drevése, ktire so le na enej korenini she vifale, spet poshivéle ino sadunosne perhajale.

Tudi per tisteh dreveseh morefh to fku fiti, ktire shie davno nieso vezh nosile sad-

ja. V' kratkem bojo sadja došti nofile, zhe jim bošh take vkervavlene peršti dav.

Al si tega štóriti po simi samudiv, pa tkoj potle v' vigred al po léti semlo okol drevéša okópli, ino vli kervi noter ino pokri jo spet, bo pa ravno to sgodilo se.

### §. 5.

Ktire forte se v' vsakej semlini nasajajo.

Bólšhi semla ki je, rajšhi bó drévo raslo, vezh, bólšhi ino obivnejšhi sadja bó nofilo. Slašti je sa tistega prav, ktiri ima semlo po všem vertu glih dobro. Pa gostokrat je semla ból friednija, pa tudi v' zhasu ravno v' tistem vertu na vse kraje vpodobljena. Vender nie nobena peršt tako šlaba ino burna, da bi v'njej ena ból druga sorta ne mogla rásti. Le samo to prav véj, ktira šorta rajšhi tu, ktira rajšhi tam raste. Ino sraven tudi nie najti nobene peršti, nobene semline, ktira bi se s' pridnoštjo ino delavnoštjo ne mogla perpraviti na sadunofhenje. — Narbólšhi peršt je ta zherna, kir je slo rahla, ta-

ko, da se mórejo v' njej korenine prav rasprostrieti. Jilafta perst je slafti terda, ino teshka, jo pa vender morefh slo dobro storiti, zhe jo s'merglino pridno namiefhafh. Piefkast ino ród grunt je fizer nerodovit, kir vfo dishovno vódo hitro popjé, ino per koreninah mokróte ne dersí, ino tako se sgodí, da se korenine fkoró vse posufhò. Tako semlino pa lahko bofh mógev ból dobro narediti, zhe jo s'zherno al pa ilafto perstjo, al pa s'lusho namiefhafh. Narhujfhi je mokra semla, kir ne morefh storiti, da bi voda odtekla, v' njej nobeno drevo ne bo dobro djalo. Al pa morefh drage narediti, da voda odtezhe, bofh vidév, kak' se ti bo tvoje délo obivno plazhalo.

Jablan raste v' vsakej semli, da je lih friednja, ino piefka, jila, ino kamzhizhov v' sebe ima. Pa rajfhi fhe raste v' rahlej sivnej semli, ktira je sravenfh globoka. V' mozhivnej ino niskej semli dobivla meh ino pomerje fkoró. Narbólfi proftor v' fvojem vertu daj Jablanu.



Hruška hože iméti suho semlo, ino tópuv kraj; sa to jo saáadi ból proti fonzu. Pa tudi mókra semla je sa njo, kader kutine vřadish, ino hruške na nje pevzash, sakaj kutini lubi mokrókasta semla.

,Slive, namrezh: zhveshpelni, fhterbonzelni, marbolane imajo rade lahko ino rahlo semlo; jim pa vender moresh v' vertu tisti kraj dati, ktiri je narmanji od fonza obřjan, zhe lih ból próti fonzu bólfhi řadje nořijo.

Zhréřhnje ino Vieřhnje imajo rade suho semlo, da lih nie řivna; ino kraj mure biti prav řonzhen.

Is tega se řposná, da bi neurno bilo, enemu drevéřu Jobro semlo dáti, ktiro bi tudi v' řlabejřhej lahko moglo rařti; al pa da bi drévo, ktiro le v' dobrej semli rařte, v' řlabo semlo pořadiv. Al drevéře na právi grunt ne preřadish, ktiri je sa nje, bojo ti le řlabo ino pořhafno rařte. Je pa vse na řvojem kraju, bojo drevéře vertu lepóto délale, ino tistemu, ktiri jih ima, veřelje.

## 'Shterti Odstavik.



Od vse forte sadja v' enem vertu  
safativnega.

Kdor ima kak prostorn vert, ino sheli od sadja veliko dobiti, on ne posaja tkoj o l ene forte sadja, temózh od vseh fort; on vsaja kofhzhizje ino sernato sadje; tudi pergodnjo ino poshnjo; posaja sadje na prodaj, sa jedbo, sa fufhenje, diela kif ali jesh 's nja; ino kader bojo ludi enkrat vedéli so sadjerejo prav obhodíti se, bojo tudi navuzhili se, vino is njega perpravlati, kar veliko dnarjov ino dobro pijazho da.

§. I.

### O d J a b u k a.

Jabuko je ismed vsega vertnega sadja narimenitnejshi. Pa vender vsi Jablani nieso od ene mére sadunosni, tudi shivò eni del, drugi krajshi.

Mišhanzkar\*) je eno slo dobro ino shlahtno jabuko; pa njegov zviät je slo v' nevarnosti, kir merslina ino flana ga pertifikata ino mu hudo diešta, da potle tisto léto sadja ne nosi. Dosti je, da v' štireh lieteh enkrat obivno sadja ima. Tega pošadi she le tedaj, kader si drugeh shie dosti nasadiv, ktiri po svojej forti vezh sadja nosijo:

Bólfhi so tiste, ki jim Niemzi pravijo *Borsdorfer*, kir jim mras tako hudo ne die; drévo nósi šobivno, liepo, veliko, ino slo dobro sadje. „So lietue ino simue. Lietne se morejo shie po velikej Gospoduizi ras drevo vseti ino jésti.

Tudi *Reuete* so slo dobre, ktire se v' zhasu shlahtni kosmazhi jimenujejo. Al hozhešh, da bi slo sóka-povne bile, pa naj jih vifati dovgo va drevésu. „Se najde jih

---

\*) Pemzi pravijo Mišhenško jablko, to je *der Meißner=Apfel*, ino is te Pemške besiede Mišhenško so Niemzi naredili. *Maschanzger*, ktira besieda je potle tudi v' Slovenjim ostala.

vezh fórt, ino nektire ders hó se do Velike nózhi:

Roshmarinovez je preliepo ino shlahtno jabuko, ino ders hi se do polétja. Te jabuke se po velikej nozhi drágo predajajo.

Zhebulize ali riepnpjaki so tudi prav dobri, ino radi ders hó se.

Limonasto jabuko, ali Limonovz se po ktireh krajeh tako jimenuje, kir je lemoni slo podoben, da lih farbo nima vselej tako; to jabuko je veliko, ino prav dobro, ino ostane do ,Sviezhnize, ima kratek ino mesnat rezel, ino v' zhasu je na sonzhnem polu slo lépo rudezh.

Te so slasti narjimenitnejshi ino pa vender she nikar narbólshi forte. En priden gospodar, ktiri do sadjereje veselje ima, se bo po malem vuzhiv, vezh fort sposnati.

### §. 2.

## O d H r u f h e k.

O d H r u f h k se najde ravno toliko mnogeh fort, kaker od jabuk. Tiste, ki so sa posu-

fhenje, vsaki deshelski dobro posná. Pa tudi fhe najde se jih veliko bólfheh fort, ktire po kmeteh ne posnajo. Le njih narjimenitnejshi bom sedaj jimenuvav.

„Sladkiza, ali sladka hrufhka je taka, da bi jo kralizo med hrufhkami jimenuvav; dovgasta je, ino nje rezel globoko tizhi. Nje fók je tak, ko zucker; ino nie famo sa fufhenje, ampak is nje se tudi móre narediti prav dobra Latverga, zhe se nje fok istlazhi, na ognju dershi, da tako povrie, ino se fkuha, kaker fizer besovez kuhafh ino nja gofzhho perpravlafh.

Pergamote fo tudi shlahtne, njih se najde veliko fort. „So jesenske ino simne pergamote, obojne preshlahtno difhó. Ki jih ras drévo vsemesh, fhe niefo sa jied. Naj da les hó en zhaf, potle bojo mehkushne ino difho kaker nov puter. Kineti se bojo savseli, kader bojo pervobart tako hrufhko pokufili. Drevése nosijo obivno, ino hrufhke se drago predajo, kader jih lépo ohranish, da se ne stlazhijo, ino gniti ne sazhnó.

Kofmazhula je ena slo dobra in sa pokuf shlahtna hrufhka.

Vodeniza (Schweizerhose) je prav liepa hrufhka, kir ima selene ino rumene pase, kaker buzha. Je slo dobra na pokuf, ino se lahko prodá.

Ktire so sa fufhenje dobre, bofh lahko fam sposnav. Po vseh krajeh kaker v' Niemfhkem pa imajo tudi v' Slovenjem druge imene.

### §. 3.

## O d Z h r é f h n j.

Zhréfhnje, ktire se po kmeteh najdejo, so vezhidél tako flabe ino medle, da riefn nie vriedno, jim toliko prostora pustiti. Kdór hozhe dobreh zhriefhn iméti, on jih naj pevzije, kar se narból ino narlesheji s' porozhanjam sgodi; le famo na to se poánej, da na mladizi, ki jo pevzafh, noben zvietri; popek ne ostane, kar se per zhriefhnjah ino viefhnjah lahko pergodi. Le to je per tem falju narhujfhi, kir drevése visoko rastejo, ino tize rade soblejo fadje.

„Se najdejo zherne, biele ino ruzhe pevzane zhriefhnje, ino vse so preze velike ino dobre.

Viefhnje so snano ino perjetno sadje, tudi nepevzane so dobre, kader le prav persorijo ino temno ruzhe perhajajo. Pevzane viefhnje so slasti vezhi ino liepihi, pa vender niefso vselej tako dobre, kaker tiste, ki jih niefi pevzav. „Spomeniv sim shie, da is viefhenfkeh kofzhiz prav dobre deblize sraftejo, da jih lih ne pevzafh.

Hrustavke (Amarellen) so tudi dobro sadje: med zhriefhnjami so nekaka friednja forta, niefso tako kifle kaker viefhnje, ino ne tako sladke kaker zhriefhnje, pa vender so vezhi kaker une obé.

Kdór hozhe bres pevzanja dobreh zhriefhnjoveh debl dobiti, on naj pojishe si kofzhiz prav dobre ino velike forte. Kader se zhriefhnje ino viefhnje s'mefam vred posado, bo veliko bólfhi, kaker bi le fame kofzhize posadiv.

## O d S l i v.

„Slivino sadje je shlahtno ino per  
pohišhtvi velko vriedno.

Ternoflni ino Kobilnize so med  
vsemi narmanj vriedne, ampak vender fhe  
sa kaj. Ktiri ludi po kmeteh mislijo, da to  
sadje kervolo ali grisho naprávi; to pa nie  
riesn, sakaj vsako srélo sadje posebno pa  
srele flive so narsbólfi ino narsdravejfi jied  
tudi fhe tedaj, kader zhlovek tako boliesn imá.

Mladi ternofelni so tudi sa tega déli ve-  
liko vriedni, kir so med vsemi déblami nar-  
ból sa pevzanje, na njih morefh pevzati  
marelze, briefkve, ino drugo kofhzhizje sadje.

Zhveshpelni so med flivami narsnânejfi  
sorta, ino prav shlahtno sadje, ktiro se more  
frovo jésti, al pa fkuhati ino posufhiti.

Pevzani Zhveshpelni so vezhi ka-  
ker nepevzani, pa vender nikar vselej tak'  
dobri kaker tisti.



„Shterbonzelni (Renfled) so pre-  
shlahtne flive, persorijo po malej Gospodni-  
zi, zelo rumene ne perhajajo, ampak osta-  
nejo več zhaš le bó! selene, ino drévo ne-  
se obivno.

Marbolana (Mirabelle) je tista fliva,  
ktira bi saflushila po vseh verteh narpogo-  
stejshi safajena biti. Drévo pergodu nese, ino  
v' zvétku je od vseh krajov bielo kaker snieg.  
„Sadja tak obivno nese, da bi zhlovek misliv,  
k' léti ne bó mogla ga vezh nositi. V' Kronen-  
burgu na enem Niemshkem kraju se vsako léto  
fkorò tavshentzentov Mirabél posufhi. Poglej!  
kak dobizhek imajo ludi per sadju te forte.

### §. 5.

#### Od Marelz. (Aprifosen.)

Marelsko drévo je ptuje sadje, ino sa  
tega volo mure tudi na prav toplem kraju  
biti. Sa to se mure srediti per hishah gor po  
stienah ino sileh, kir sonze prav pershága,  
ino kir pred hudem vetram obvarjeno stoji.  
Shie okol svetega Mathia ino v' bresni zvetí;  
ino sa to je mu poshnja merslina shkodliva.  
Sadja nese preobivno, ino slasti tolíko, da

se mure v' Majniku veliko Marelz odbráti, da une, ki ostanejo, bõl persorijo. Ktiri per svojej hihi próti povdnévi kaj rozhnega prostora sa tako drevo ima, naj ne samudí ga posadíti. „Sadje se drago predá.

Marelza je en slo shlahten sad, ino napovni vso jispo s' narprijetnejsho dihhavo. Po velikej Gospodnizi persori; pa hitro od drevéfa jih ne jéj', ampak naj jih lesháti kake tri dni, tedaj so narbõl sa jied.

Marelze se pevzajo na ternofelne al zimbarje (zibare) v' prekroj, to je v' preziep, al pa se porózhajo, ino al se ti slubi popkajo.

Kdór se s' pevzanjam ne vie obhoditi al pa nozhe, pa more tudi bres pevzanja dobre marelze dobiti; le marelzino kofhzhizo po leti posádi, ino dobiv bofh marelzino drevo obivno sadunosno; ino sadje od takega drevéfa je v' zhafu velko bólfhi, kaker ktirega dobifh od pevzaneh marelz, le samo to, da je sadje menfhi. Sraven tega je pa tudi to dobro, da take is kofhzhiz srejene drevesze dovgo obstojó, ino mras leshej preterpo, kaker tiste, ki so pevzane.

## §. 6.

## O d B r i e f k v.

Briefkva da sadje, ktiro je she liepfhi ino shlahtnejfhi kaker marelzino. Briefkve bòl ðifhó ino so jimenitnejfhi isod vlega kofhzhizjega sadja; ino se v' miesteh drago prodajo. Briefkva ravno ko marelza ima rada topuv ino sonzhen kraj, ino njej ravno kaker marelzi mras hudo die. „Sizer se pa lih tako, kaker marelza na ternofelno-vo al zimbarfko drévo porózha ino popka. „Sad je tifti den narbólfhi, ki je se od drevéfa pofnev.

## §. 7.

## O d L a f k h e g a o r e h a.

To drévo naj ftoji svunaj verta, na kakem odleshnem kraju, da drugem drevéfam ino selifhu sienzo ne diela, ino sonzhnej luzhi ne brani obsjati jih.

Kdór hozhe dobreh orieh iméti, naj pofadí oréhov jefiena s'lufhino vred, tako, da

fo sa dva pavza debelo s'perstjo pokriti. Oréhi rástejo dobro, ino tréba nie pevzati je.

Pogosto presajenje oréhu ne lubi, posebno kader je shie prezej tovst. Narbólshi je tedaj, kader oreh tamta posadish, kir hozhefh, da bi vdrevéfv se.

### §. 3.

## O d K o s t a n j.

Koستانجov drevo srašte tak visoko kaker en hrašt ali dób, ino v' v'fakej semli rado raste; tudi sazhne pergódi sadja nosíti. Pa she to drévo safadi le v'kakem kóti, da ti, kir je veliko ino visoko, na druge drevese fienzo ne diela.

Koستانج se sarodijo skós posajenje, ako namrezh ziev sad v'semlo vsadish; skos porozhanje ino popkanje pa bo shlahtnejshi.

Koستانج se ne smiejo, kaker oréhi zhres simo v' merslo semlo vsaditi, kir lahko smersnejo; ampak vsami en star lonz ali pisker, postavi koستانجe noter, tako da en

malo piefka spód dénefh, na verh pa koftanje, na koftanje spet piefek, sverh piefka pa spet koftanje, ino tako do verha, piefek se pa prejkaj malega s' vodó pokropi, ino tako jih naj lesháti zhres simo v' klieti ali v' hramu. V'tem piefku zimijo koftanji, ino v'pomladu, kader ne mrasi vezh, se pisfer rahlo potrupi, po tem se vsemejo koftanji vun; ino se safado na tisti kraj, kir hozhefh, da bi ftali. Le famo na to povanzhaj, da izimene koftanje rahlo s' perftami primefh, ino v' siemlo v'loshifh: kir zime lahko odpa-dejo, kader le terdo primejo.

### §. 9.

#### Od sadunosneh germizhov.

Kdór nozhe noben proftorizh v'fvojem vertu prasen pufiti, ampak obdélati ga, da mu tekne, tisti tudi na sadunosne germizhe ne bo posabiv. Sakaj tudi med germizhami fo tri forte, ktire sadje nosijo, namrezh per-vizh: Grósdizhje (Johannisbeere, Ribesseln). Drugizh: kosmato grosdizhje (mavhize) — (Stachelbeere) Tretjizh, liefhnik. D 2

Pervizh, grosdizhje je faj sa otroke eno prijetno sadje, ino po kriestu persori. Grosdizhji germ lahko perredish; le vsami eno lanfko mladizo, vtakni jo sa eno ped v' siemlo ino sraftuv bo ziev germ, in drugo léto bó shie sadje nofilo. Kdór pa germizh s' korenjam vred [safadi, on dobí she tisto léto sadja.

Grosdizhja je veliko fort: je rudezho, zherno, majhno ino veliko.

Drugizh, kosmato grosdizhje je tudi dober sad, ino se ravno tako, kaker grosdizhje saredí. Najrajshi raste v' sienzlineh krajeh.

Tretjizh; Liefhniki saredó se, kader liefhnjake s' lufhino vred posadish, al pa kader eno liefhnikovo vejizo perpognuvsh jo sa pet zolov globoko v' siemlo denesh, da le sam verhizh vun molí; take na pov pod siemlo djane mladize dielajo korenje, ino v' prihodnjem pomladu jih moresh presaditi. Narlesheji se sarodijo fkòs koreninške odraflike (*Wurzelschosse*) ktiri se iskoplejo, presadó, ino sarodò.

## P r i k l a d.

Eno prav dobro kelje (Baumfütt) ino saze-  
livna drevesna masha, ktira ne koshtá nizh.

K' temu ti drujega nie potriebla, kaker  
le gola kolomast, al kolefna shvérza, nam-  
rezh tista zherna mast, ki se od kolef po-  
fniema. To shverzo povsod sastojn dobish,  
in kar belízha te ne koshtá. Ta kolomast je  
sa vse drevésne rane prav dober flashter, kir  
se drevésa tak' slo prime, da ga dish ne mo-  
re odpráti; po léti pomaga, da vrozhina,  
po simi pa, da merslina drevésu ne shkodi-  
je. S'to dobro ino dobrokupno masho samáshi  
prav svésto vse rane, sariese, vse shpran-  
je ino pokize na lupi drevesnem, ino  
kader je potriebla, jih v' vsakeh dvéh lieteh  
spet na nove samáshi.

Kako se en dober vósek sa pevzarje  
naredi.

Vsami pov funta (libre) rumenega vófka,  
en fúnt drevésne smole,  
pov funta terpentína,  
en fiertel funta ovzhjega vója.

Vse to vkupej spústi v'enej ponovzhizi al v'enem trinogu na oglju, premieshaj vse svésto, ino kader se je f-hladilo, naredi is nja dovgaste kofizhe sviezham podobne. Ktiri ne potrebuje toliko imeti ga, naj vse me polovizo, ali zhetertizo od tega.

Tak vósek nie le famo dober per pevanju, ampak je tudi dober, da se s'njiem korenine al pa vejize, ktire si poreshuvav, samashejo.

## Drugi Rasklad.

Od isvumlene ,Sadjereje.

Sedaj pridemo na isvumljeno fadjerejo, ktira je tako liepo opravilo, da jo vsakemu perporozhim, ktiri dobrega ino shlahtnega fadja iméti sheli. Slafti je, kaker fim shie vezhkrat povédev, tudi vsakdanja fadjereja dobra; v'zhasu prevershejo ino snerodijo se serne, ino nosijo le grenko ino neshlahtno fadje, da so lih od narshlahtnéjshega fadja bile vsete, ino v'zhasu ima ktiri v'svojem vertu takeh debl, ktire so le ból lesnikam



podobne. Kdór taj ne sna pevzati, mure s' takem sadjam sa dobro vseti, kakerfhnega mu drévo nese, kir pa vender njegov sofed, kir pevzati sna, narliepfi ino narbólfi sadje dobivla, ktiro je dobro sajjied ino drago na kup.

Na fhtiri vishe morefh pevzati: v' prekroj al ziep; v'lup; v'berst ali popek; ino fkós porozhanje. Med vsemi fhtirimi je porozhanje narbólji. Kako se na une tri vishe pevzije, se 's bukev teshko navuzhi. Kdór hozhe v'ziep v'lup ino berst pevzati, mure prej h-komu jiti, ktiri mu te opravik prav pokashe, sakaj per déli, ki ga sam vidifh, se veliko vezh navuzhifh, kaker is bukev. —

Da pa vender tudi bres vuzhenika vidifh, kak' se to délo opravi, najdefh sadi na kraju teh bukviz en drevésen posnétik al zielo drevésno podóbo, ino vse na ozhi, kako se porozha, v'ziep v'lup ino v'berst pevzije. Ino tudi opravilo per povzuvanju ti hozhem vso tako sastopno povedéti, da jo bosh prav lahko sapopaduv. Ktiri od teh

fhtirjeh vish le eno prav sna, tisti je shie unomu kuof, ki jo ne sná. Rékuv fim, da je porozhanje narlesheji opraviti, ino jas dozhakam, da to opravilo se vfaki bo lahko is teh bukviz navuzhiv, posebno kir more sadi ves zhaf na podóbo pogledati.

,S' porozhanjam bom sazhev.

### P e r v i O d ť a v i k.

Porozhanje nie drujega kaker da se dobra mladiza na eno flabo perveshe, tako, da obie vejizi vkupsrafteta, ino da is popkov dobre mladize zielo drévo srafte, ktiro po tem ravno to sadje nese, kakerfhnega je drevo nosilo, od ktirega si mladizo vsev. Per tem opravili dénesfh mladizo k' mladizi, namrezh dobro k' flabej ino burnej. Dobro mladizo bom jimenuvav, p e v z ó v n o m l a d i z o , uno pa, ki je na débli al pa spodej per semli, to divjo.

Al hozhesfh to délo prav opraviti, muresh iméti prav ojster nosh, fizer bosfh le fkasji mojster.

§. 1.

## K a k o f e p o r o z h a .

Per tem déli na tri rezhi povanzhaj.

Narprej prerieshefh s'ojftrem noshizh-  
kam divjo mladizo tako, da je preries na  
divjej en zol dovg, ino v'prék, to je od  
spodej próti sgornjemu kraju. Poglej podó-  
bo sadi, Numro: 16.

Drugizh, da ravno tak preries storish  
na pevzovnej mladizi v' prek ino slasti na  
dol, tako, da en preries drujega lépo po-  
krije, kader se obie vejizi vkup svesheta.  
Is tega sam sposnalh, da mure ena mladiza  
tako debela biti, kaker druga. Sakaj ena  
mure se perlézhi na drugo, da lup na lupu  
leshí.

Trétjizh, da se obie mladizi terdno ino  
prav vkup svesheta.

Ta je vfa.

Véj, da porozhanje vse forte drevéfam  
dobro die, koshzhizjemu ino sernatemu sad-

ju, mladem ino starem deblam, da sta le obie mladizi enako debele ino enakolietne, namrezh léta stare.

Kdór pa hozhe na porozhanje mojster biti, temu s'he nékaj poviem, le poslušhaj me.

### §. 2.

**Kako se oba preriesa prav stòrita.**

Ozhitno je, da na obéh prerieseh veliko leshí, ktira se stòrita v' pezvovno ino v' divjo mladizo. Bol sta gladka ino ravna ta dva preriesa, ból bo porozhanje djalo. Posvieti se, da se bošh to opravilo prav na urnost navuzhiv. Temu se lahko s'godi, kader le vezhkrat verbove al druge divje mladize prav prerésati skushash. Kader kolzhkaj zhasa imásh, stòrish to délo v'jispi, al pa per sprehanju.

Vezhkrat ki to délo opravish, bol se ga bošh navadiv, ino na s'liednje ti tako od rók pojde, da bošh mladizi na enkrat prav lépo prerésav.

Prej, ki pa obie prerieshefh, dershi pe-  
zovno mladizo k' divjej, ino glej, na kti-  
rem kraju sta obie enako debele, sakaj tam  
prerieshefh divjo mladizo na gor, ino potle  
pevzovno na dol.

,Sta se oba preriesa shie na prvi po-  
teglej prav storila, je she velko bólshi.  
Sgodí se pa, da je en preries prekratek ali  
prerobaft se storiv, pa muresh prav gledati  
ino ánati se, da bo preries prav gladek ino  
bres votline, sakaj fizer se mladizi ne ode-  
neta, ino ne srafteta vkup.

Vidish, da se prieries na preries prav  
perleshe, pa osmukash pevzovnej mladizi  
vse popke do dveh al narvishe do treh,  
ktire fame jej pustish. Verh pa vselej od-  
drieshefh pevzovnej mladizi, da morejo  
postranški popki ból poganjati.

Kak' se obie mladizi rozhno svesheta,

„Sedaj fhe to poviem, kako se obie mladizi vkupsvesheta.

Da obie prav sveshefh, iméj liko perpravleno, ta je kaker papir tinka obesa is spodnjega lipovega lupa posneta. Ta lika mure biti sa tri telabze fhiròka, ino sa eno ped dovga, ino s' rumenem vófkam al pa s' fkuhano smolo namasana, da se bol prime, ino da preries pred disham obvarje. Tudi voske pertene vesilze fo na pervesanje prav dobre: pa lika je vender bolfhi, kir mokróto ne dershi tako dovgo. Pa fhe bol prav bò, kader s' pezvovnem vófkam, kaker fim ga prej popisav, kak platnen al perten krajiz prav tinko namashefh. Is tega krajiza arieshejo se dovgaste vesilze rjemenam podobne toliko, kar jih pazh potrebuješh. Take pertnene ino namasane vesilze se primejo veliko ból, kaker fizefhni vofek.

Sveshefh pa tako:

Deni pevizovno mladizo na divjo, tako, da lup na lupu leshí. S'levizo obie mladizi per preriesu terdo dershish, s'defnizo pa ovijash ju sazhevíhi od sverha na dol s'tifto liko al s'vesílzami, ktire se same prav rade primejo. Pridesh s'ovitjam na fred preriesa, pa pregledash, al se mladiza per ovijanju nie zhe premekníla. Al vidish, da je taka, pa poravnash jo spet, ino vijesh dotle da pridesh na konz, da sta oba preriesa prav pokrita. Potle varvaj, da per ovijanju mladizo ne premeknesh. — Tudi muresh pevizovno mladizo sverha, kir si jo odresav, s'voskam samasati, da merslina ino dish jej ne shkodujeta. Pa to se mureshe pred porozhanjam storiti, sakaj po porozhanju bi s'poreshuvanjam mladizo lahko premeknuv, kir se je potle skoro tri miesze ne smiesh pertekníti, da more prav vkupsraft, s'uno.

#### §. 4.

**Kadá je porozhati narbòl prav.**

Porozhati je tedaj narbòl prav, kader je sazhev fok shie v'drevése lésti. Per kosh

zhizjem sadju se to permieri v' brésni, ali postniku, per sernatem pa v' Aprili. Pa najdejo se lietine, da se to prej, v' zhasu pa posdéje sгодí: sakaj ludi dielajo kalendre, Bog pa vreme da. Kir pa per kofhizjem sadju sók prej liese v' drevése, kaker per sernatem, tak' je tudi potreba, da se uno prej porózha, kaker toto. Narprej pridejo marelze, ktire gostokrat shie v' postniku zvetô; potle briefkve zhriefhnje, hrushke, ino na fliednje s'he le jabuke. Tudi s'he v' Majniku se morejo slafti jabuke porozhati. Sakaj per porozhanju je to posebno: frishnejshi pevzovna mladiza ki je, rajshi bó perrafla na divjo. Kdór taj dobreh mladiz v' blishnjavi dobí, on stori narból, da jih s'he tifti den, ki je jih odrésav, porózha.

Kak' je pa savol' Lune? al v' mladej bol v' starej Luni pevzanje bol dobro die? Na to nishzhir ne gledá kaker le tifti, ki je prasnovierz. Kader je dobro vreme, ino praví lieten zhas, tedaj je tudi prav, v' svojem vertu diele opravlati, naj je shie miesenz mlad al star. Luna ino vsi planeti nimajo nizm opravit per sadjereji.



## Kakšne murijo biti pevzovne mladize.

Pevzovna mladiza ne smie druga biti, kaker le taka, ki je léta stara. Pa tudi med lietnimi mladizami je en velik raslózhih. Poviem ti sedaj, da je tróje mladiz, so namrezh Vodenize, Sadunofnize, ino Lesenize. Vse tróje muresh dobro posnati, ino to prav lahko. Vodenize (*Wasserschosse*) vsaki kmet posna; so namrezh tiste mladize, ktire is ene debele véje poganjajo, rastejo ravno v' visokost, imajo popke delezh rasrasn, ino poganjajo v' enem léti vishi kaker druge mladize, ino sraстеjo sa en perst debele. Take mladize k' pevzanju ne velajo nizh. Sakaj ktiri takih mladiz jemle, dobí slasti v' kratkem eno liepo ino pridno srafheno drévo, pa sadja nanjiem nikoli ne bo doshivev. Sadunofnize (*Fruchtzweige*) so is vseh lietneh mladiz narmenshi ino nartinshi, imajo popke blisi vkupej, ino na njih raste narvezh sadja. Pa tudi teh ne jemli k' pevzanju, slasti nesó pergodnjo sadje, pa drévo ne raste na

vish, ampak ostane bol nisko, ino ne shivi  
dovgo. — Narbólfhi so tedaj Lesenize  
(Holzweige) namrezh tiste mladize, ki ne  
rastejo tako slo na vish, kaker Vodenize,  
pa tudi nieso tako tinke, kaker Sadunofnize.  
Te so k'pevzuvanju narbólfhi. Kdór Vode-  
nize ino Sadunofnize posna, bo tudi Lesenize  
posnav, kir je vseh mladiz le troje.

Kir sim ti sedaj to prej povédev, bosh  
me potle lahko saftopiv, kader bom praviv,  
kakhne murijo biti pevzovne mladize.

Pervizh, sa pevzovno mladizo muresh  
eno lanfko Lesenizo vseti, ktira ima mozhne  
ino popovnoma popke. Sadunofnize so slasti  
tudi dobre, kaker sim rékuv, pa lesenize so  
vender bólfhi, pokaj, tiste si shie flifhav. Pa  
vodenize zelo nizh nieso vriedne. Drugizh,  
mladiza mure biti sdrava ino frishna. Kir se  
mladizhen verhizh vselej odrieshe, se pa  
hitro na strosshenu posna, al je mladiza sdra-  
va al ne. Je strosshen rijavkast, tedaj se vejiza  
tako savershe, kir ti to na snanje dá, da je  
premrashena, rakasta, al pa sizer bolehná.

Tretjizh, mladizo muresh vseti od enega sadunofnega drevéfa; sakaj mladize od nesadunofnih dreves ne nosijo nobenega sadu. Nerodovito se pravi le tisto drevo, ki shie veliko liet nie sadjanofilo, zhel pa, da je le v' zhasu kak zviet perkasav se na njemu. Naspróti se tisto mlado deblo, ki je se she le pred dvema lietama pevzalo, ne móre nerodovito jimenovati, da od takega mladega debela le tolizhko viesh, da je na njega bila mladiza dobre forte pevzana, potle pa moresh tudi od njega spet mladize k'pevzuvanju jemáti. Da to dobro die, viem sam narból. Shtertizh, mladiza ne smie suha ino posufhera ampak povna sóka býti. Rékuv fim, da so tiste mladize, ki si jih she le od drevéfa vsev, narbólshi sa porozhanje. Sa to pa vender ból stare mladize ne savershi. Sakaj mladize se odrieshejo fkoro vselej shie v' bresni al pa she prej v' Sviezhniku. Vse take mladize so dobre sa porozhanje, da se le varje, da se ne pufufhó. K'temu konzu jih tazhaf v'klieti ali v'hramu

v' piefku sohrani, al pa deni jih v'eno zhre-  
pino, ktiro fi s' vertno lusho napovniv. Ino  
tako se morejo mladize na hladnem kraju  
dovgo obdershati, da dobre ostanejo. Je  
pa kliet tako tópla, al pa perst tako mó-  
kra, da popki na mladizi narastejo, al pa  
zélo poganjajo, tedaj mladize riedko vezh  
dobro diejo.

### §. 6.

**Kakshno mure biti deblo, na ktirem  
se porozha.**

Povédev fim shie, da se more deblo po-  
rozhati, zhe je lih fhe le léta staro, in tako  
debélo kaker gosjo pere.

,Sizer pa naj je shie deblo staro, kaker  
hozhe, se vender more porozhati na njemu,  
pa le to véj! da se le na njegovih mladizah  
porozha, ktire nieso vezh kaker léta stare.

Kakershno je deblo, tako se more na  
pet, deset, al fhe vezh krajeh porozhati.  
Pa tedaj fi le fkasji mojster, kader bofh ho-  
tev na enem famem drevélu po pet ino fhieft

fort pevzati. Drevěsu se fók to le vezh fhkodije, kir se fók ne more enako-mozhno po drevesu rasdjáti.

Tudi narstarejšhi drevěse morešh porozhati, posebno kader imajo vodenize; sakaj vodeniza jim tedaj nefhkoduje, zhé je le mladiza, ktiro s' njo porozhašh, dobre forte, ino da ima vse laŝnosti, kar sim jih prej praviv.

Drugizh; prav dobro je, da se na débli blisi tam, kir se porozha, en popek puŝti, sakaj on more fók na višh poteguvati. Pa po dvěh miešzeh, kader je porozhna mladiza shie pognála, se tudi tiŝti popek kí je ostav, varno odrieshe,

Tretjizh; tri miešze po porozhanju, kader so popki shie sa en perŝt dovgo pognali, se jim vesik s' varnoŝtjo en malo odyeshe, da more fók bres smote hoditi po mladizi ino da jo vesik ne pertíŝka.

,Shtertizh ŝhe, kader sí vse tak' ŝtoriv, pa bóšh jeŝiena vse mladize lépo sa-

raščzhene sagledav', ino ne bojo potrebuvali vezh vesika; ampak nektire bojo pognale sa en laket vifoko, da se bošh temu savsey ino se prav rasveseliv.

\*

\*

\*

Tako fim vse povédev, kar je od porozhanja povédeti, ino smotiti se ne morešh vezh tak' lahko.'

,She enkrat hozhem vse poglavitne regelze po redi povédeti, da jih ne posabish.

Pervizh, Obie mladízi (namrezh porozhna, ino divja) mureta biti enako-debele, ino enakolietne, namrezh léta stare.

Drugizh, porozhna mladíza mure v' prek od sgor na dol preriesana biti, tako da je preries sa en zol dovg.

Tretjizh, ravno en tak preries se mure tudi v' divjo mladizo, ali v' divjaka stori, le samo s'tem raslozhkam, da se preries stori od dol na sgor.

,Shtertizh, preriesa se murta tako storiti, da se nizh votlega ne najde v' nje-ma, ampak, da je vse gladko, da se lup terdno na lup perleshe.

Petizh, na debli se vfi popki osmuka-jo, ino vse ravenveje odrieshejo, le en fam popik se na debli pusti, ino slasti le dotle, da je porozhna mladiza shie pognala.

,Shéftizh, na porozhnej mladizi pok-kov ne pusti vezh, kaker le dva zhel tri. Tudi verhiz se jej odrieshe, da postranski popki, bol poganjajo.

,Sedmizh, obie mladizi se mureta prav dobro svesati, ino se poanati, da se med vesanjem ne premekneta.

Osmizh, po treh mieszeh se vesik na mladizah, ktire možno poganjajo, varno odveshe, da more fok na vifh lésti.

Devetizh, jimenitno je, da porozhan-je vfemu sadju dobro die, namrezh per kofh-zhizjem, ino sernatem sadju. Sernato sadje she to posebno ima, da se mure jablanfka

mladiza s'jablanfko, hrufhkina s'hrufhkovo porozhati. Pa kofhzhizje fadje vse forte se more s'kofhzhizjem fadjam zelo nesnane forte porozhati, ino mu ne bo djalo nizh.

### §. 7.

Od kod mórefh dobreh povzovneh mladiz dobiti.

Is mladiz israftejo drevéfe. ,Slabe mladize dajo flabeh drevéf, ino od flabeh malovriedneh drevéf bofh flabega fadja dobív. Kdór taj per pevzanju ino porozhanju s'vfako mladizo, na ktiro namieri, sa dobro vseme, on bo malo teka imev. Nektire drevéfe nefó slo dobro ino veliko fadje, pa ne nefó vezh, kaker le vfako léto po pet al po deset fvoje forte fadja. Druge pa pernefo obivno dobrega fadja, pa nefó le vfakó tretje al fhterto léto. Pá fhe nektire fo, ki nofijo vfako léto obivno, pa vender le tako flabo fadje, da ga fhé shivína ne jie. S'takemi drevesi ne bofh nizh opraviv, ino le malo fadja dobív. ,Se pa najde fhe drugeh drevéf, ki vfako léto obivno in sraven prav shlahtno



fadje nosijo. Med fadjam je v'zhasu ktiro, ki se slasti ne dershi dovgo, je pa vender drago na kup, ino je tudi pergódnje. Ktiró drugo se pa dershi slo dovgo, ino se tudi drago predá. — ,Spet ktiro drugo je dóbro na fufhenje, al pa na kuhanje. Na vse take dobizhke le dobro se poanej, sakaj vse to ti per pohishtvi veliko pomaga. Veliko vesneh ludi jih mieni, da bi po vsem svieti ne bilo bólfhega fadja, kaker je njihovo; to pa le sa del tega mislijo, kir fhe svoje shive dní nieso bolfhega fadja ne vidéli, ne poku-fili. Tudi pravijo, da bi burno fadje le bilo sa kif ali jésh al pa sa svinje. Ta je gotova. Pa 's dobrega fadja dobish fhe veliko bólfhi jésh, kaker is burnega, ino is dobrega fadja se nareja jesih tak tak, da ga bófh fkoró sa vinfkega fhtimav, ino ga fhe enkrat tak' drago predash, kaker unega, ki si dobiv ga is malovriednega fadja. Ino al hozhesf fadje svinjam ino govedi sa golo pizho na pitan-je dajati, pa tudi bosf vidév, da bólfhega fadja rajsh bo jédla shivina, kaker flabega. ,S' besiedo : bólfhi fadje ki je, vezh dobizh-

ka bófh imev ino vezh dnarja bofh riefhiv  
's nja. Kdór taj hozhe imeti dobreh drevés,  
naj si pojifhzhzhe dobreh mladiz.

Sdaj se pa vprafha: Od kod morefh do  
biti dobreh mladiz ?

Dobreh mladiz morefh dobíti dovol,  
zhe se le na pot spravifh ino kóga s' liepo  
ogovorifh. Pervizh, dobreh mladiz  
imafh v' zhasu sam v' svojem vertu, al pa  
jih imá tvoj fofed, da fo le drevese do-  
bre forte ino prav fanunosne, sakaj tudi na  
desheli po kmeteh se najdejo kadaj prav  
dobre drevése. Drugizh, morefh jiti po  
dobreh mladiz k' blishnej gosposhzhini, kir  
v' njih verteh narbólfhi sadje raste, ino sa  
to tudi narbólfheh mladiz dobófh, in vfa-  
ki vertnik ti jih bó rad saštoju dav, ino al  
pa mienifh, da ti potreba bilo mu kaj dá-  
ti, pa daj mu kaj malega, kar pazh mie-  
nifh, da je prav. Tretjizh, tudi ktiri  
Fajmafhtri po desheli imajo prav shlahtne-  
ga sadja v' svojih verteh, ino ne kofhtá te  
nizh, kaker le liepo befiedo jim dati, ino  
dobiv jih bófh vezh, kaker jih potrebujesh.

Ino al jih v' blichnjavi ne najdefh, kir per naf fhe nie per vfakej Fari vse forte fadja najti, pa prófi Gospod Fajmafhttra, ino radi ti bojo kak perporozhen list pisali na kakega vertnika al na kako Gospofhzhino v' blichnjavi, da bofh dobiv mladiz na fvojo potrebo.

Al fi dobreh pevzovneh mladiz shie dobiv, ino je v' pervem léti pevzanje po frezhi godilo fe ti, tak' potle v' drugem léti nie trieba ti vezh inde hoditi po pevzovne mladize. Sakaj po tiem, ki fi jih pevzav, bojo dobile fpet mlade odraflike, ktiri fe v' drugem léti vfi do enega odrieshejo, ino taki léta ftari odrafliki fo fpet dobri sa pevzanje ino porozhanje.

## D r u g i O d l o a v i k.

Kako se sŕhe na druge vishe pevzije.

Sedaj bom sŕhe praviv, kak' se na druge tri vishe pevzije; se pazh pevzije v' ziep, se pevzije v' lup, ino se pevzije v' popek, kar se tudi pravi popkanje. Slaŕti se sŕhe na vezh vish more pevzovati, pa vse so le sa vuzhene vertnike, nikar pa sa kmete, ktirem je shie doŕti, da le viejo te ŕhtiri vishe, ktire jih vuzhím.

Prej ki sazhnem, bom povedev, na kaj se je per pevzuvanju poanati, ino kakŕhno orudje se potrebuje: ino potle sŕhe le bom od pevzovanja govoriv.

## §. 1.

Kaj se per pevzuvanju vse pótrebuje, ino kaj je potrieba per ròze iméti.

Per pevzuvanju je narprej potrieba, da imash dobreh mladíz. Od kod jih dobóŕh

ino kakšne murijo biti, sim shie prej per porozhanju spomeniv. Drugizh je potreba en ojster, kriv verten nòsh. Tretjizh, ena dobra drevésna shagiza, ktira je tinka ino prav rada rieshe. ,Shtertizh, en ojster perefén noshizhek (Fедermesser). Vse to orudje mure biti prav ojstro ino rieshezho; s' flabem orudjam ne bòsh velko opraviv. Petizh, lika (Baumbast) al pa pertene vesilze sa vésho. ,Shéftizh, pezvovna smóla.

## §. 2.

### Kadá je narbol prav pevzati.

Kar sim per porozhanju povédev, tudi tu vela.

Je vreme po fhent Mathiju dobro, tedaj móresh shie v'tem mieszu (v'Sviezhniku) pevzovati, pa vender le kofhzhizjo fadje, kir to prej poganja kaker sernato. S'sernatem fadjam zhaj do Aprila, al pa zelo do Majnika. Le pezvovne mladize tako obvari, da nieso na pretoplem kraju, sakaj kader popki otekli perhajajo, nie s'mladizami nizh vezh sazheti.

Narprej, to je v' Sviezhniku v' Brésni, ino v' Aprili pevzajo se debble v' prekroj ali ziep.

Potle she le pride pevzovanje v' lup, kader je namrezh sók shie v' deblo sliesuv, tako da se fkorja rada od léfa odlupi. Pa v' lup se le sernato nikar pa kofhzhizje sadje pevzije. V' ziep se pa pevzije sernato ino kofhzhizje sadje.

Na fliednje pride popkanje; to délo se pervizh opravi okóli kriefa, drugikrat o ,Shent Jakopelzi, al pa pred velko Gospodnizo.

### S. 3.

,She nékaj od pevzovanja.

Pervizh, deblo, na ktirem se pevzije, mure biti sdravo, ino dobro vkorenjeno. Al je deblo rákasto, ino njegov ftroshen rijavkast ino nesdrav, tedaj bó délo saftojn. Vidish, da so rijavaksti ino zherni rinki okoli ftroshena, al pa da ima ftroshen zherno ino zhudno farbo, tako fkufish deblo spoda ból

odresati, ino slasti tak' dovgo in tolkajkrat, da pridefh na bólfhi ino sdravejfh lief. Je pa lief tudi spoda malovrieden, pa isderi deblo, ino versi ga prezh.

Drugizh, pezvovno deblo mure bit; sa en pavez debelo; taka debelost je nar-bólfhi. Pa tudi na debelejfh ino tinfh de-ble morefh pevzati. Debelejfh deblo ki je, bol se visoko odrieshe. Tinke deblize pa odrieshejo se blisi per tlieh. Je deblo sa eno roko debelo, se mu pet al fhieft zhrev-lov vishave pufí, ino take nosijo vezhi del shie v'tretkem léti. Na véje stareh drevéf morefh ravno tako pevzati, kaker na mla-de deble.

Tretjizh, per slo debeleh debleh se pev-zije v'lup, ino per tinkeh se pevizije v'ziep. Kader bi na debele deble hotev v'ziep pevzati, biſſe mladiza med ziepam perfhkrenila, ino délo bi bílo saftojn.

,Shtertizh, debelejfh deblo ki je, mozhnejfh mure biti pezvovna mladiza; Vuk je: mozhno na mozhno, tinko na tinko.

Petizh, ból je deblo vkorenjeno, bol sda pevzanje. Slafti morefh iskopanega lesnika zelo v'jispi pevzati: pa bólfhi je vender, da je deblo eno ból dvie léti shie v' semli ftalo, ino dobro vkorenilo se.

,Shéftizh, pevzovna mladiza se mure na narsdravejfhjej strani perftaviti, kir ima deblo narbólfhi ino narsdravejfhhi lup, ino kjir more fok ravno na vífh lésti. Ako je na strani ravno tam spóda, kjir se pevzovna mladiza sverha v' lup perftavi, kaka bradvíza, kak naries, al kaka rana, tedaj ne bo moglo veliko fóka v' mladizo lésti.

,Sédmizh, na ternofelne morefh pevzati ne le famo zhveshpelne, ampak tudi zhrefhnje, briefkve marelze ino vse drugo kofhzhizje sadje. Tudi na ternulzah morefh pevzati kofhzhizje sadje.

Osmizh, na jablanu ne pevzaj hrufhkovo mladizo, ino na hrufhkovo deblo nikar jablansko, ampak jablansko na jablanu, ino hrufhkovo na hrufhki.



Devetizh, na kutine se pevzajo narbólfhi hrufhke, al taj v'ziep, al pa v'lup, ino tudi v'popek, al pa s'porozhanjam. Take deble ostanejo vezhidél niske ino pertlikaste. Jablanfko na kutino pevzati malo kada dobro die. Kdor hozhe jablanfke pertlikavze (Apfel=Zwerchstämme) iméti, naj si jih pevza na paradisharze (Paradeisäpfel).

Defetizh, nektiri pevzajo na murve, na javore ino vse forte germovja; to je tolkaj, kaker bi rakam shvishgav. „Saj si morefh dósti debl is sernja ino is kofhzhiz sam lahko srediti; sakaj bi tedaj potreba bilo, na flabeh debleh si prasno delo narejati, ino na fliednje vender nizh dobíti.

### T r e t j i O d ſ t a v i k.

#### O d p e v z á n j a v ' z i e p.

To se takole godi. Pervizh, na pravem kraju se lesnik s' shagizo preshága, namrezh tam, kir ima narglajfhi fkorjo; sraven

fe pa varje, da se per preshaganju zhe lup  
 ne oddere, posebno tedaj, kader s'shagan-  
 jam shie h'konzu pridefh; sa to je po-  
 trieba; da shagizo prej, ki deblo od-  
 shagafh, spet is debbla potegnefh, ino tiste,  
 kar je fhe ostalo s'vertnem nosham prerie-  
 shefh. Drugizh, kader je deblo presha-  
 gano, se preshagan kraj s'vertnem nosham  
 poglajfha, ino poravna. Tretjizh, potle  
 nastavihf vertni nosh na odshagano deblo,  
 ino ji ziepifh, sakaj v'te ziep fe pevzovna  
 mladiza vtekne. Shtertizh, je ziep stor-  
 jen, po tém fe pevzovna mladiza prav po-  
 pravi ino slasti takole; na obéh mladizhneh  
 plateh storifh dva nariesa, pa le varvaj da  
 jih ne storifh do stroshena. Potle potegnefh  
 noshizhek na obeh plateh tako dol pod fe,  
 da je mladiza tam, kir so nariesi storjeni, fko-  
 ro trivoglata, sakaj svunafhnja mladizhna  
 stran, ktira pride v'debbla lup, shie fkòs fam  
 ries fhirji ostane, kaker snotranja. Petizh,  
 svunanji mladizhni lup mure biti bres fhko-  
 de, bres rane; snotranji lup pa, ktiri pride  
 noter v'ziep, fe odrieshe, pa le famo to fe

odrieshe, kar je rijavkastega na njemu; sakaj kar je selenega na mladizi, mure oftáti. „Shéftizh, na mladízi naj ostanejo sa narvezh triji, ino al je deblo debelo, fhírji popki. „Sedmizh, perpravleña mladíza se potle v' ziep vtekne, ino sláfti takole, kaker ti sedaj poviem. S' nosham al kar je fhe bol rozhuo f-klinzam se ziep vpré, da se more mladíza v' deblo vtekniti.]

Vóshi plat mladize, kir je lup odluplen, pride noter v' deblo, fhírji plat pa svunaj. Potle se mladíza tako dol v' ziep vtekne, da prav lepo na debli stoji. „She to ne posabi: Al je debbla lup ravno tak debev, kakerfhen je mladizhen lup, tak' se murta oba lupa na ravnost perlézhi. Al je pa en lup fhírji kaker drugi (kar se vezhkrat pergodí) tedaj ne glej na lup, ampak na lief, to je, kader mladizo v' ziep vteknefh, glej, da mladizhin lief s' deblovem léfam na ravnost se perlesheta, da lih lup na lupu ne leshí. Ofmizh, al je mladiza shie prav vteknjena, potle glej dobiti kak tinek ino mehek

lup, dení ga sverha ino spoda per firani na ziep, ino namashi ga s'pevzovno smolo, tako, da na obenem kraju ne more desh v' ziep filiti, pa tudi pevzovne smole ne smie priti kaj v' ziep, sa to se prej lup zhries ziep odene. Devetizh, kar je kraja krej, se poklada en perten kof na smolo, ino se perveshe s'kako perteno vesizo. Pa pretogo al preterdo ne smiefh svesati, fizer bi sók ne mogev na vish lésti, ino mladiza bi se perfhkreníla.

To se pravi pevzanje v' ziep.

,She nékaj ti poviem: Pervizh, al je véja al pa deblo dosti debelo ino možno, pa morefh na obeh prekrojneh ali ziepneh plateh eno pevzovno mladizo natekniti. Al rasteta na takem pevzarju obie mladizi prav lepo, tedaj le samo na to glej, da mladíze ino veje na njema predebele al pa krishama ne rastejo; kar jih taj nerozhno srafte, tisteh odréshi prezh. Najdefh pa v' enem al v' dveh lieteh, da je ena mladiza flabejshi kaker una, tak' jo bres vsmilenja od debbla odréshi,

da bólshi mladiza potle ból poganja. Drugizh, vteknjena mladiza bo skoro pognala, in bo do kriefa preze srafla. V'zhasu pa she le o kriefe poganja. Kar pa kake shtir-najst dni po kriefe ne poganja, tiste je sgu-bleno. Na takem debli, kir se ti pevzanje po frezhi nie godilo, postranskeh mladiz ne odréshi, ampak naj jih she tisto léto rasti, ino potle ki pride spet pomlad, odreshi de-blo pod narsgornejshnjo postraníko mladizo, ino ga na nove pevzaj.

### Shterti Odstavik.

#### Od pevzanja v'lup.

To pevzanje se tudi pravi pevzanje v'fók ino v'verh. Per koshzhizjemu sadju to pevzanje ne die dobro, le sernatemu bol lubi. Debele tovste deble se ne morijo drugazhi, kaker le v'lup pevzati; pa tudi she menshi deblize se mórijo pevzati v'lup, ino posebno je tedaj dóbro, kader si pevzanje

o pravem zhasu opraviti samudiv, da je tazhaf sók shie sazhev v' deblo lésti, ino da fe lup shie od léfa lupi.

Pevzanje v'lup je lesheji, kaker pevzanje v'ziep al prekroj, ino fe opravi, kaker ti bom sedaj povédev ;

Pervizh, deblo fe na pravem kraju s' shagizo odshaga, ino fe potle s' nosham poglajfha. Drugizh, s' perefne noshizhkam naréshi mladizo, pa vender le na enej strani, pa slasti lih sadi sa spodnjem popkam, al pa en malo spodej ból. Se pazh mladiza nikar na dveh ampak le na enej strani narieshe. Ries storish po strani dol tem sa eden bol sa dva zola dovq, kaker per pevzanju v'ziep. Tretjizh, al je naries prav storjen, potle fe vseme na obéh mladizhneh stranieh svunafhnji rijavkasti lup s' perefne noshizhkam rahlo prezh, namrezh toliko, kar pazh mienish, da bo potle deblov lup pokriv. Shtertizh, po tém fe s'nosham debla lup sa kaj malega na dol prerieshe, pa vender táko, da s'nosham lief ne ranish,

ino da se more na obeh plateh lup od léfa odlupiti. Ries na dol mure biti kratek, namrezh takfhen, da morefh mladizo v' njega vtekniti; potle si bo mladiza shie fama pót naredíla, kader bo vteknila se; mladiza se namrezh tako delezh noter vtekne, dokler se sverha s' svojem odstavikam na odshagan kraj ne naleshe. Poglej sadi podóbo.

Petizh, na fliednje se samashejo s' pevzovno sínólo vfi pokzi vse fhpranje ino vse rane, ino se pokrije vse s' pertenem kofam, ino se lepo saveshe.

Zhe na enem debelem deblu v' lup pevzafh, pa mure tudi mladiza biti ból tovfta, kaker fizer, tudi morefh po dvie ino po troje mladiz natekniti. Na fliednjeh debleh se mladizi le po dva popka pufita; pa na debeleh jim morefh po pet ino po fhieft pufiti.

To se právi pevzanje v' lup, kar se fhe le sgodí, kader je drevo shie povno fóka.

---

## Peti Odstavik.

---

### O d p o p k a n j a.

Popkati se pravi, en dober popek v'eno slabo deblo vstaviti, tako, da is tega samega popka zielo drévo sraсте.

Pravi zhař sa popkanje je dviebarti v'léti, enbart o kriesti, ino tedaj se pravi popkati v'gonitni popek (ins treibende Flug) kir vstavleni popek she tisto léto poganja; drugobart se popka ořhent Jakopelzi, al pa pred veliko Gospodnizo, ino tedaj se pravi popkati v'spijozhi popek, (ins schlafende Flug) kir tovrieda popek ne poganja vezh, ampak zhrés simo spi, ino she le na vigred poganja.

Popkati v'spijozhi popek je savol' tega bóľshi, kir se ořhent Jakopelzi bol sreli popki dobijo, kaker o kriesti. Dobosh pa tudi o kriesti dobreh sreleh popkov (kar se řkoro vřako léto sgodl) tedaj je popkanje v'gonitni popek ravno tak' dobro, kaker uno v'spijozhi.

Sa popkanje so vse deble dobre, da so lih le gořjega peresa debele. Pa deble, ktire



fo shie pavza debele, nieso vezh sa popkanje, ampak le sa pevzanje v'ziep, al pa v'lup.

Mladize, is ktireh popkov jemlesh, mrejo biti povne foka; sakaj fizer se popek ne lupi rad od léfa. Pa tudi deblo, v'ktiro popek vstavish, mre povno sóka ftati, ino lup se mre rad lupiti od léfa.

Per popkanju se tako ravna:

Per vizh, vsami eno lietafhnjo mladizo, ino isvoli si na njej narliepshi ino narpopovnejshi popek. Drugizh, potle se sa dva telabza pod popkam en vries v'prek ftori, kaker da bi hotev mladizo ravno prerésati. Potle okól popka lup na tri vogle prerieshesh, tako da je ves ries trivoglat, ino sverha med popkam bodezh ali shpizhaft, spoda pod popkam pa raven. Tretjizh, po tiem s'kostenem, shpizhaftem noshizhjem helzam lup sa kaj malega odlupish, vteknesh helze pod lup, ino tako se popek s'lupam vred od mladize odlupi. Odlupeni popek s'lupam vred se per vuzheneh vertnarjeh izhit jimenuje. Shtertizh, al je izhit shie odluplen, pa pogledash, al je ves popek se od

léfa prav odlupiv; sakaj kader se snotra v lupu sadi sa popkam majhne jamize vidijo, tedaj se popek nie prav odlupiv, ampak popizhna zima je na léfu ostala; tak popek ne velá nizeh vezh, le saversi ga, ino pojizhzi fi kak drugi. Petizh, al je pa popek s' fzhitam vred dobro odluplen, pa vsami ga med vustnize, vender tako, da se od flin ne smózhi. Sheftizh, med tem se stori v' deblo. tam kir, je lup narglajfhi, en ries v' prek, in en drugi ries gor po delavi. Poglej podobo, Sedmizh, na to se s' fhpizhastem noshjem helzam tam, kir se dva riesa sadeneta, na obeh plateh lup tak' delezh odlupi, da se more odlupleni fzhit rozhno noter vtekniti, ino potle se fzhit tako delzh gorta pomekne, doklér se nie spódnja fzhitna stran na drevesni lup perlegla, ino doklér snotra nobénega prasnega prostorizha ne najde vezh. Osmizh, po tem se obójna lupna plat zhrés fzhit déne, da le sam popek vun molí. Devetizh, al k' narfljednemu vsemesh liko, ino se obeshe ries sverha ino spoda s' njo, popek se pa ne smie obesati. Tudi ne smiesh togo svesati, da faj more fók po drévi lésti.

Tak' je popkanja kraj.

Sraven pa fhe na to vanzhaj, kar ti poviem. Pervizh, popkanje opravi tak' naglo, ko morefh, sakaj kader fe fzhit predovgo nepokrit dersht, perhaja snotranji lup ru-dezh, ino ne sazeli fe vezh rad na lief. Drugizh, glej, da popki nikoli ne pridejo na fonzhno stran, kir jih fonzhna vrozhina preslo posufht. Naj pa shie stojo popki, kir kol hozhejo, je vselej dobro, da fe s'kakem listam al najfi s'zhiem pokrijejo, da jih fonzhna toplóta ne more tak' slo pershagati. Tretjizh, na en dishoven den nikoli nie dobro popkati; sakaj zhe dish med vstavleni popek fili, fzhit ne more perrastti. Narbol prav je to délo opraviti svezhiera, kader je vrozhina shie henjala, al pa po kakem dishu, kir drevésze tedaj nov sók imajo. Shtertizh, po kakeh 6 nedelah, kader je fzhit ves shie perrastuv, fe obésa en malo srabla, da more sók bol na vish lésti. Petizh, na enem debli morefh po dva popka vstaviti, al pa le kar eden nad drugem. Vender, da fta lih obá popka pognala, murefh le uni, ki je bólfhi puftiti, drujega slabega pa odréshi. She-

stizh, per popkanju v' spijozhi popek se v' pervem léti deblo smiram pusti; pa na vigréd, kader popek shie otieka, se deblo sa tri zole nad popkam odrieshe. Tak tri zole dov g mulazh se jefiena vef odrieshe, ino slasti blisi per popku, ries pa se s'pevzovno smolo samashe. Sedmizh, per popkanju v' gonitni popek pa se mure deblize she tisto polétje, v' ktirem je popek poganjat sazhev, odrésati, ino slasti blisi nad popkam, ino rana se s'pevzovno smolo samashe. Ries mure biti ból v' prek, ino se s' narvezhi fkerblivoftjo storiti, da zhe nosh v' popek ne sadene, ino da se popek s' perftam une roke ne stlazhi.

## P e r f t a v i k.

### P e v z a n j e v' n a r i e s.

Ktiro se vsakemu perporozhi, kir je novo isnajdeno, ino slo lahko opraviti.

Pevzanje v' naries, kaker ga vidish na malej tablizi, se sa tega volo vsakemu perporozhi, kir je is med drugeh treh narlesheji,

ino veliko dobizhka pernese. Temu pevzanju bi se moglo rezhi: popkanje s' mladizami, f'kós ktiro nobenò drévo ne pomerje, kir deblo ostane, ino majhna rata lahko saraste; ino zhé bi lih vtaknjene mladize ne poganjale, bi pa deblo vender sdravo ostalo. To pevzovanje je veliko lesheji, kaker vse drugo, tudi ne potrebuje veliko orudja; lika, drevésna smola, ino en oster nosi je vse, kar je potreba, ino je dobro na vse forte drevés. To délo se tako opravi:

V' vigredi ali v' pomladu, kader so hude mersline shie henjale; se poreshujejo na tistem drevészu, ki ga hozhesh v' naries pevzati, vse vejize do starega léfa, ino se mu pušto samo spijozhi popki, ktiri dosegnalo s'he nieso pognali, ali pa male véjize na staremu léfu, ktire sók na vish potegujejo. Sedaj se stori na strani drevésza, kir je kak poppek vidéti, en sa 1 zol dovgo naries na dol sa dva telabza s'hiroko. Poglej na malej tablizi Numro: 1. — Pevzovna mladiza se po tem ravno tako na obeh plateh pod enem popkam narieshe sa 1 zol dovgo, tako namrezh,

da jej na enem polu en fkorjast herbet ostané, poglej Numro 2. — Potle vtakneš jo v' storjeni naries tako, da se njejni fkorjast herbet ravno na nariesno fkorjo od svunaj perleshe. Al ne perleshejo se fkorje prav, pa faj moreš jih spet poravnati. Poglej Numro 3. — ,Si to shie storiv, potle sve-shi naries, v' ktirem se sedaj mladiza prav poravnana snajde, s' liko, ino samashi rano s' drevesno smolo. Poglej Numro 4.

To délo je zelo lahko, ino se naglo opravi. Per mozhneh dreveseh se kraj s' dlietam odpré, kir se potle mladiza noter vtakne. Kir se nè potrebujejo ziele mladize, ampak le do treh popkov odriesane, per tisteh se odries sverha med tretjem popkam s' drevésno smolo samashe, da se prevezh ne spotí, kar bi jej fizer na smert bilo. Tudi je to pevzanje sa tega déli dobro, doklér se nie bati, da bi se mladize polomile, kir se morejo, al shie slo poganjajo, na deblo per-vesati, kar se pa per pevzanju v' ziep al per porozhanju ne more sgoditi, dokler mladize is ziepa ravno na vish poganjajo, ino ne najdejo kraja, kamer bi se mogle perpréti.

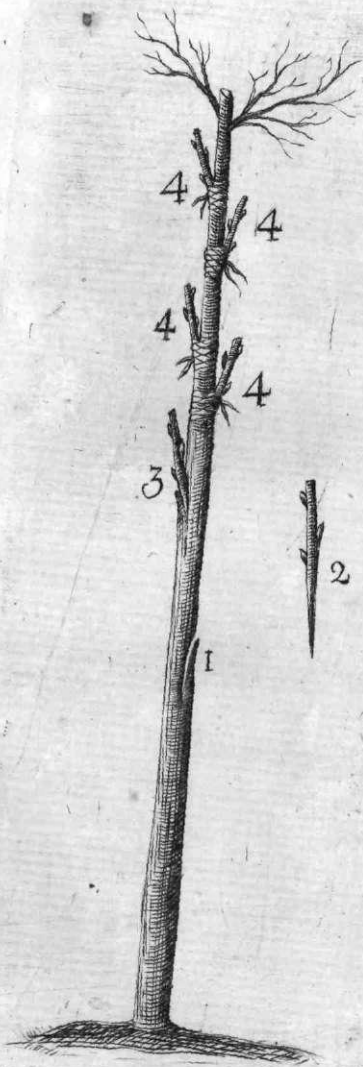
„S' tem pevzanjam se kmalo veliko fort drevés sredi, ino slasti veliko prej, kaker s' drugem pevzuvanjam. „Skós vse léto, dokler je namrezh fók fhe v' drevéseh, morefh pevzovati v' naries, kar le ku famo sernato ampak tudi kofhzhizje fadje. Od vigredi do kriefa morefh pevzati s' lanskimi, od kriefa do tistega zhafa, dokler je fok fhe v' dreveseh, pa s' novemi mladizi.

\*

\*

\*

Sdaj fmo verh vséga navuka od isvumlene ino od vsakdanje „Sadjereje dosegli. Lubi moji kmeti! preberite te bukviži vezhkrat, ino videli bote, da ta vednost nie taka velika ino teshka, kaker ste 's pervenja mislili. Sami bote vez zhaf le vezh ino vezh sposnali, ino na fliednje vam bo „Sadjereja sa en krat zhaf, ino narlubfhi opravilo. Pomislite, da je vse, kar perdielate, le vashe. Délajte tedaj sa svojo, svojeh otrók ino vnukov frezho, ino hvala vam bo ostala fhe na priednje zhafe, kir bó domazha deshela fkós vas bogatejshi, ino vsem ludem, ki bojo sa nami prifhli, fhe velko lubfhi.



3

4

4

4

4

1

2



## Snamenuvanje Velike tablize po numrah.

---

A. Korenje.

B. Deblo.

C. Verh.

A. Na korenju se najde:

1. ,Serzhna korenina.
2. Postranške korenine ali postranize.
3. ,Sefavke ali nartinslhi koreninize.

B. Na deblu se v'zhafu perkashejo.

4. Vodenize, ktire al taj sverhej bol, al pa spodej is korenin poganjajo, ino deblu rejo jemlejo.

C. Na verhu se vidijo:

5. Vêje.

Na véjah fo troje forte mladize, namrezh:

6. ,Sadunofnize
7. Lefenize, ino
8. Vodenize.

Na sadunofnizi vidish:

9. Reditni zhop, na ktirem se nasajajo
10. Zvétni popki, ktiri se po malem rasprafnejo
11. V'zviet, 's ktirega pride sadje.

Na reditnem zhopu se nasaja:

12. Listje, sa ktirem spet drugi popki rastejo, ktiri bojo k' léti sadja nosili.

Tudi raste 's reditnega zhopa:

13. ,Sadovitni mulazh (Fruchtstumpen) Pod reditnem zhopam je
14. Prasen lief. (Quirlholz)

## P o r o z h a n j e.

Per porozhanju vidish:

15. En lieten lesnik, ktiri je
16. Od dol na sgor preriesan.
17. Je pezvovna leta stara mladiza s' nekimi popkami od sverha na dol preriesana, da se na spodnjo prav perleshe.
18. Je ta mladiza na lesnika pervesana.

Takshno je delo per porozhanju.

## P e v z a n j e v' z i e p.

19. Vidish enega 3 al 4 liete starega zhe sa en pavez debelega lesnika.
20. Je ta lesnik po ravnem preriesan, ino tako prezieplen, da je ziep sverhej sa kaj malega odpert.
21. Je pezvovna mladiza s' tremi popkami spodej tako nariesana, da ima dva odstavika, ino en fhpiz 1 al  $1\frac{1}{2}$  zol dovg.
22. Vidish ziev pevzar. Mladiza je v' lesnika tako vtaknjena, da fhirji stran nariesika svunej pride, da se lief na lief ino lup na lup prav perleshe, ino da oba mladizhna odstavika na odriesanem lesniku sedista.

## P e v z a n j e v' l u p.

23. Je en odriesan lesnik bres ziepa. Svunej na strani najdesh
24. En naries v'lup, ktiri je sa povdrugi zol dovg, al she sa posnanje delji. Nariesan lup je pa sa kaj malega od lesa odluplen, tako, da more

25. Na odstavik nariesana mladiza tam noter vtakniti se.
26. Vidish suotranji odstavik, svunej pa lup, ktiri se pezvovnej mladizi pusti, ino na mladizi 3 al 4 popke
27. Vidish pezvovno mladizo v'lesnika vtaknje-no, tako da odstavik mladize na odriesanem lesniku sedi.

### P o p k a n j e.

28. Vidish eno leta staro mladizo s' popkami, med ktiremi je eden prav liep. Okol tega popka se storijo
29. Triji nariesi ino slasti tako, da je prvi spo-dej pod popkam; druga dva pa storita se popku per strani na vish tako, da se sver-hej spet sadeneta, ino da je naries trivoglat. Potle se popek varno odlupi.
30. Je szhit shie odluplen.
31. Je eno mlado drevesize sa pov zola debelo v' svojem rastju s' eno al s' dvema vejizama. V' to deblize storita se dva nariesa v'fkorjo tam, kir je narbol sdravo. En naries je v'prek, drugi se pa stori od fred pervega ravno na vish, ino nariesani lup se rahlo od lefa odlupi tako, da se more szhit noter vtakniti. Na fliednje vidish
32. „Szhit v' deblov lup vtaknjen, tako da je szhit od lupa pokrit, ino da spodej na de-bovej fkorji sedi.



